

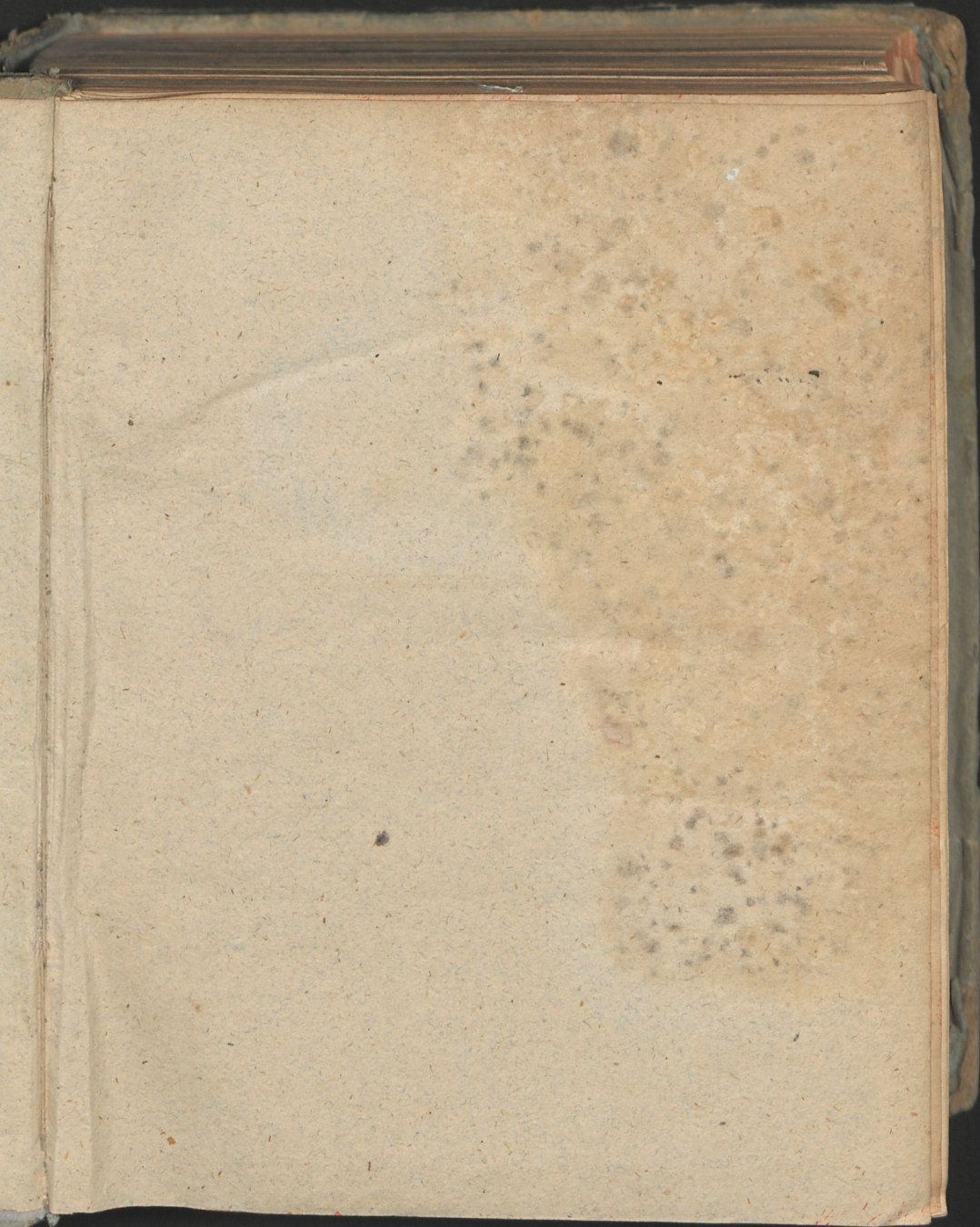
~~C14~~

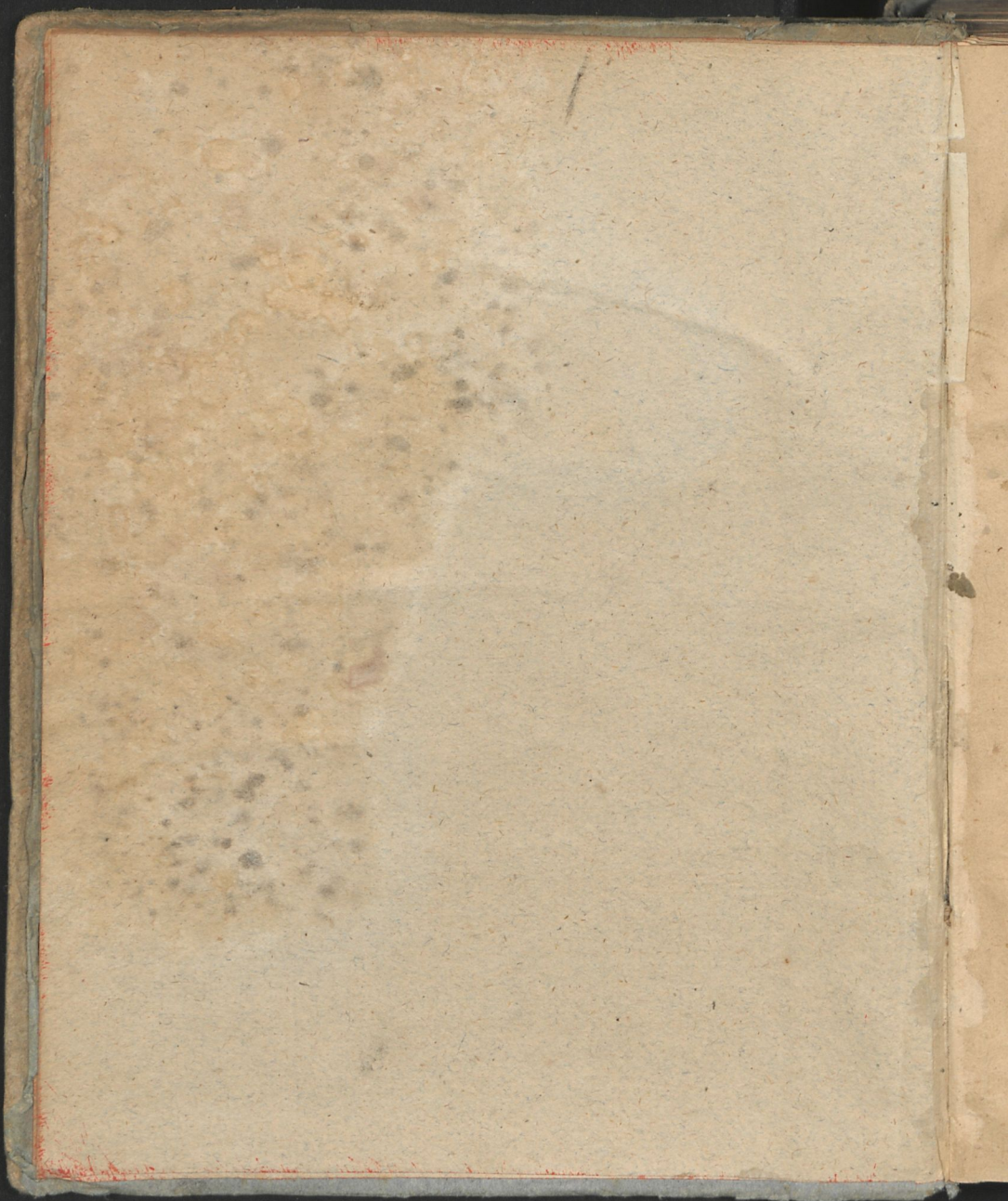
EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

17-62

SIGNAT. ~~615~~CCCCXIII.

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
De
COLICO DO-
LORE,

Quam
DUCE & AUSPICE CHRISTO

Autoritate, jussu & Decreto
Amplissimi Collegii Medici in Illustri & florentis-
sima ad Albim Academia

PRÆSIDE

RECTORE MAGNIFICO

Viro Amplissimo, Excellentissimo, Experientissimo

DN. MARCO BANZERO,

Augustano, Medic. Doctore ac Prof. Publ. ceber-
rimo Facultatisq; suæ Seniore gravissimo.

Dn. Præceptore, Patrono ac Promotore suo omni ho-
noris observantiaq; cultu æternum d. venerando.

PRO LICENTIA.

Summos in arte Medica honores & Privi-
legia consequendi

Publico Eruditorum Examine & censura sistit

GUILHELMUS Wanczel /

Dresdensis.

In Auditorio majori horis ante & pomeridianis

Ad diem 9 Mart.

Literis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr. Ann. 1654.

2.

DISPUTATIO MEDICAE IN ACADEMIA

COLLEGIUM DO.

LORE.

DUCE & AUSPICE CHRISTO

DR. MARCO BANNARO

10

AUSPICE CHRISTO.

Nihil generi humano desiderabilius, nihil optatius, nihil denique præstantius, divinitus dari potuisse, præterquam Sanitatem & vitam hujus incolumitatem, apud omnes incognitum esse est, & laudes ac Encomia clarissimorum virorum quibus illam in cœlum exegerunt sufficienter & luculenter confirmant. Magna cum voce exclamat Amphio Siconius:

O beata sanitas te præsentem amicum
Gratius Ver florere absq; te nemo beatus.

Huic ad stipulatur Plutarchus lib. ult. de tuenda valetud. quando
ait. Condimentum optimum sanum corpus. Hinc Celsus lib. 1.
de re medica præcipit. Sanus homo qui & suæ spontis est, &
bene valet, nullis se legibus obligare debet. Et omnino ita se
res habet, indiesque nobis ægroti & à morbis convalescentes,
tanquam experti & è naufrago abyssu maris morborum emer-
si validissima testimonia exhibent. Nam inter præstantissi-
ma quæque bona mortalium, exceptâ animæ Salute, nulla res
major, nulla desiderabilior, nullaque carior hominibus exi-
stit. Hæc vita hujus turbulentæ unica solatrix: hæc scientia-
rum artiumque omnium piissima faulrix; hæc legum & san-
ctorum statutorum optima conservatrix. Hæc illa est, cujus
præsentia quivis, partium corporis adminiculo muniis ad vi-
tam necessariis, citra noxam fungi potest. Thesaurus verò hic
præstantissimus, & donum hoc Dei optimum, hostem nactus
est, omni hoste truculentiorem, Morbum scilicet. Hic spernit
dignitatem, sternit possessorem. Nihil hoc hoste crudelius,
nihil terribilius, nihil denique intolerabilius. Improvisus &
multis agminibus stipatus, arcem sanitatis aggreditur, & exer-
cent illum medicamenta non terrent. Hinc divus Augusti-

mus de Civitate Dei lib. 22, c. 22, ait: Tot esse morborum genera corporis humani, ut nondum omnibus in libris comprehensa sint. Galenus in libro cui titulus est Medicus refert: centum & duodecim morbos solum contingere oculo: Vide ex hoc quot cæteris membris accident. Febrim genera Seneca Epist. 95. dicit esse innumerabilia, aliarum impetu subeuntium, aliarum tenui peste repentium, aliarum cum horrore & multa membrorum quassatione venientium.

Cæterum homines ipsi in propria naturam iniqui sunt & se vivunt, in tempestivisq; libidinibus, diurnis nocturnisque comestitionibus corpuscula hæc per se tam invalida cõcutiunt, hosti januas p̄ndunt, inimicitiasque illius appetunt. Uti eleganter hoc Seneca allegata epistola describit. Medicina, inquit, paucarum quondam fuit scientia herbarum, quibus sifteretur fluxus sanguinis, vulnera coiret, & valetudinibus. Deinde in hanc pervenit tam multiplicem varietatem. Nec est mirum tunc illum minus negotii habuisse, firmis adhuc rebusque corporibus, & facili cibo, nec per artem voluptatemq; corruptis. Qui postquam caput non ad tollendam, sed ad irritandam famem quærit, inventæ sunt mille condituræ, quibus aviditas excitaretur, quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde pallor & nervorum vino madentium tremor & miserabilior ex cruditatibus quam ex fame macies. Inde incerti labantium pedes, & semper qualis in ipsa ebrietate titubatio. Inde in totam cutem humor admissus, dissentensque venter, dum male affescit plus capere quam poterat. Inde suffusio luridæ bilis & decolor vultus, tabesque in se putrescentium & retorti digiti articulis obrigescentibus, nervorum sine sensu jacentium torpor aut palpitatio sine intermissione vibrantium &c. Unde maxima subest causa monendi, ut ab illis caveant abstineantque: depulsi autem & in labyrinthum hunc detrusi, ut eripiantur, tutum juvandi & ab injuriis memeratorum vindicandi opus est medium. Hoc autem nullibi nisi ex fontibus Medicinæ uberibus, & armario ejusdem locupletissimo hauriri & desumi potest. Hoc nobis suppeditabit arma hostem illum insensum opprimendi, media statum ac conditionem nostram inculpate

con-

conservandi, remedia amissam restaurandi. Verum hæc armâ,
media ac remedia quid possint ac valeant, faciliori negotio, &
via investigare non possumus, nisi via ac modo placidæ disquisi-
tionis & opinionum discrepantium mutuâ collatione. Idcirco nos hac vice, ex Decreto tamen & Autoritate Amplissimi
Collegii Medici inclatæ hujus Academiæ, affectum illum inte-
stinorum haud postremum savissimum & hodie frequentissi-
mum, Dolorem Colicum scilicet, qui referentè *Plinio libr. 26.
Histor. c. 1.* Tiberii Cæsaris principatu primo incepit, nec quicquam
prior ipso Imperatore hoc fuit conflictatus, in manus sum-
mere, ejusdemque naturam & essentiam, hæc qualicumque Dis-
putatione comprehensam, publicæ ac placidæ Eruditorum Ex-
aminationi veritatis inquirendæ ergo sistere ac proponere de-
crevimus. DEUS Ter Opt. Max. divina sua gratia nobis adese
ac vires sufficientes gratiosè largiri velit, ut hæc omnia pro-
sperè succedant, cedantque in Divini sui nominis gloriam pro-
ximique Salutem.

Affectus, quem præ manibus habemus, ut à nomine inci-
piamus, quia prius morborum appellationes cognoscendæ sunt,
nominis enim Ratio secundum *Rondel.* aliquam morborum
imperfectam cognitionem & opinionem nobis suppeditat.
Græcis vocatur *Διάρρησις κωλική, ὀδυνή κωλική, κωλικὸν ἀλγή-
μα.* Quamvis verò vox græca *Διάρρησις* sit vocabulum *πάλυση-
μον,* ita ut etiam Latinis significet *Testamentum* ut habet *Lysias.*
Venditionem apud *Isocratem,* *dispensationem* apud *Antiphonem,*
Plutarchum in *Lycurgo* & *Solone.* *Conditionem* & *na-
tionem* apud *Lucianum.* *Aktionem* apud *Plutarch.* in *Galba*
Testationem apud *Vitruvium* libr. 1. c. 2. Hoc loco tamen & in
foro medico significat affectum, affectionem, morbum &c. tes-
tantibus *Alexandro Aphrodiseo* & *Dioscoride* lib. 1. & lib. 2. ubi
jecinoris morbos vel jecinoris vitia vocat *Διάρρησις ἡπατικαὶ*
κωλική autem deducunt nonnulli vel *ἀπὸ τῆς κωλῆς* quod Græcis
membrum & crassioris intestini partem & latius intestinum si-
gnificat. vel à suo symptomate *ἀπὸ τῆς κολαζέου* à torquendo,
quod in eo fiant tormina colica, vel *ἀπὸ τῆς κωλύει* à prohiben-
do, retardando, quod ob varias cellulas feces in eo diutius re-

moren.

morentur. *Latinis* appellatur colicus dolor, item Colica simpliciter, quandoque cum adjuncto Colica Passio. *Plinio lib. 26. c. 1. Colum. Celfo de re medica c. 30. & libr. 4. c. 14.* Dolor vel morbus Intestini plenioris. Nonnullis generaliter Chordion & Chordapson, sive intestinorum tormentum vocatur, quod non aliter quam chordæ intestina tendantur. Nam veteres, teste *Aureliano lib. 3. c. 17.* intestina chordas appellarunt. *Germanis die Kolicke / oder das Leibwehe unv Dauchgrimmer* nuncupatur. Ex quibus omnibus luculenter apparet, affectum hunc denominationem suam à parte affecta intestino collo, quod hic oblatum est, accepisse, quam appellationem & nos retinemus & vocamus *Colicum dolorem*.

Sumitur generaliter & improprie pro omni intestinorum dolore, ut habet *Galenus l. 6. de loc. aff. c. 2.* sæpe medicos consuevisse nomine Colicæ passionis vehementissimos quosque intestinorum dolores vocare. Et *Alexander Trallianus libr. 10. c. 1.* Iliacum & colicum dolorem conjungit, ileos enim ait, nihil aliud est quam colici affectus intentio & incrementum. Consule *Plater. Prax. cap. 3. de ventris dolore.* Specialiter & Proprie pro dolore intestini coli tantum, in qua significatione à nobis hic accipitur.

Nomen & ejus acceptionem vidimus, accedamus ad sententiam necessum est. Hæc consistit in Definitione, quæ explicat quid res sit. Cum verò secundum Jctos, in Jure propter varietatem circumstantiarum, quæ in actionibus civilibus occurrit, omnis definitio sit periculosa; certè in nostra Medicina ob subitas & citas varietates circumstantiarum & morborum vicissitudines, successionesve, docente *Hippocrate lib. 1. Epidem. Sect. 3.* erunt periculosiores. Jam enim morbi superveniunt morbis, aut symptomata symptomatis: aut symptomatis morbi, aut morbis symptomata, ut habet Eruditissimus *Heurnius in Comment. aph. Hipp. l. 6.* Ut autem pericula hæc vitemus, diligenter observandæ sunt regulæ & leges de definitionibus præscriptæ & latæ. Imprimis illa quæ extat apud *Aristotelem libr. 2. poster. Anal. c. 13. §. 20.* In definitione quia constituenda totalis non partialis, nihil desit, nec etiam quid, quod intel,

intelligentiam impediatur turbetur & tollatur superfluum. Commodissime itaque, etsi diversae & variae apud diversos Auctores occurrant definitiones, quas omnes in lucem proferre & adducere, instituti nostri ratio vetat, hoc modo definitur posse nobis videtur.

Dolor colicus est dolorifica sensatio intestini coli à rebus continuum solventibus ortum habens.

Hæc definitio, quò affectus præsentis natura & essentia adhuc melius innotescat, eumque convenientibus præsiidiis è corpore ægroto propellere, & subjecto cui inhaeret sanitatem perfectam restituere possimus, diligenter examinanda venit. Ubi præcipuè perpendendum, inquam classem affectuum præter naturam, hic collocandus sit. Recensentur autem à Medicis affectus p. n. tres; Unus in partibus corporis quæ est Morbus, alter in contentis, Morbi causa, tertius in functionibus & accidentibus Symptoma. Cum itaque in hoc affectu secundum definitionem nostram, actio aliqua, quæ est sensus sive sensatio haud obscure lædatur, manifestum sit, illum in classem Symptomatum actionum læsarum rejiciendum esse. Verum ad quam speciem actionum læsarum controvertitur inter auctores. Nos quia actio non adeò offensa, ut penitus sit ablata; sentit enim adhuc etiam si præternaturaliter & cum tristitia, nec ita imbecillis ut in stupore & torpore; cum *Galeno libr. de diff. Sympt. cap. 3. & lib. meth. med. c. 8.* ad depravatam actionem referimus. Genus igitur est dolorifica Sensatio nihil obstante, auctore *Galeno i. de caus. sympt. c. 6.* sive tristis, sive molestus, sive dolorificus, sive dolorosus, sicut nec an passio, an molestia, dolor vel labor vocetur. Quod auctores hisce nominibus promiscuè usi sunt.

Rationem Differentiæ induit locus affectus, hoc enim ab aliis distinguitur. Etsi omnium intestinorum unus sit continuusque ductus; Anatomici tamen ea in aliquot partes, figurâ magnitudine, substantiâ atque situ inter se differentes distinxerunt. Primum quidem in gracilia tria, quæ & superiora & tenuia

genuia dicuntur, Duodenum, Jejunum & Ileum; Deinde in totidem crassiora & humilia Cœcum s. monoculum, Colon, & Longanum s. Rectum. Hisce vestigiis insistentes ponimus hujus mali *Subjectum* sive *locum affectum Intestinum Colon*, tam quoad amplam ejus cavitatem, quam quoad ejus membranas, cornosam anteriorem unam, nervosam posteriorem alteram ducente & docente *Galeno 12. Meth. Med. c. 8.* Est autem Colon juxta Anatomicos, intestinum crassorum secundum, amplius cæteris & latius. Valvulam obtinet, restagnantium excrementorum, flatuumque obstaculum & cellulis collectum plurimis, moram aliquam descendentibus fecibus necit. Incipit circa os Ilium dextrum ad renem ibidem, sursumque profectum cava jecoris subit, inde subter ventriculi fundum, supraque intestina tenuia, progreditur, lienis cavum transit, & ad renem sinistrum prolabitur. Et sic interveniente omento, ventriculi fundo, lienis, renique sinistro connectitur. Tandem circa os Ilium sinistrum peracto flexu, ad os sacrum desinit, restiq; intestini principium adortitur. Vinculum secundum *And. Laurent. lib. 2. c. 14. & Job. Vesling. Syntag. Anat. c. 7.* de intestinis, habet proprium, cujus ope cellula, quæ ad perfectam cremoris exsuccationem à natura constructa, continentur. Hoc *Johann. Rioli in Enchirid. anatom. libr. 2. c. 17.* Appendiculam cavam vocat. Ligamenta habet duo, quibus supernis & infernis partibus conjungitur. Hinc apparet intestinum Colon doloris esse capacissimum, tum quod sit pituitæ crudæ velut officina, nam licet in tenuibus pituita quoque remaneat, tamen ob loci angustiam & venarum multitudinem facile coquitur, in coli autem amplitudine, longitudine & anfractuositate morum trahit & in eo refrigeratur: tum quod flatuum est receptaculum & ab infernis partibus aerem excipit.

Sequitur causa proxima & continens, Doloris colici. De causa doloris autem variæ & diversæ passim apud Autores occurrunt opiniones. Quidam enim solam intemperiem ut *Averroes 2. col. lect. c. 21. P. Póterius Cent. 2. Cur. 100.* Alii solam solutionem continui, ut *Hippoc. lib. de homine. Galenus 4. de simpl. med. facult. c. 2.* nihil dolorem infert, ait, nisi idem continu-

tinuum solvat. Item 3. de fract. tex. 34. Lib. 1. de sympt. caus. c. 6. De victus ratione in acut. tex. 5. & lib. 12. meth. med. c. 5. Celeb. Sennertus Instit. lib. 2. part. 3. Sect. 2. c. 3. Prax. lib. 1. part. 3. Sect. 1. c. 2. lib. 3. part. 2. Sect. 2. c. 2. Alii utramque simul constituunt & pro hac sententia allegant Gal. art. parv. c. 80. Lib. 12. Meth. Med. c. 7. & lib. de inequali intemp. c. 4. Nos omissa variorum Autorum opinionum enucleatione, sepositaque ardua hac controversiâ, quæ singularem meretur Disputationem, statimus causam Proximam & immediatam Doloris colici esse Continui Solutionem, & quidem non quatenus in facto esse sed in ipso fieri essentiam suam positam habet, sive quæ non est lenta, sed violenta & cum impetu conjuncta. uti ex Platone in Timeo annotat Galenus 1. sympt. caus. cap. 6. in hac sententia: Quod præter naturam est & violenter ac repente nos afficit, doloris causa est. Et hoc declarari potest sequentibus verbis loci citati, ubi docet: omnibus sensibus commune esse; quod infestans passio ex secretionem & divisionem continui unitique corporis, tunc excutitur, cum ea universa seu magnis portionibus & celeriter incidit. Ulterius hoc probatum dare possumus: ratione symptomatis. Omne enim symptoma propriè sic dictum à morbo aliquo dependet. Notum autem est tria esse morborum summa genera Partium similarium Intemperiem: (quibus ex necessitate superaddendi sunt morbi occultarum qualitatatum, seu totius substantiæ, qui spiritum insitum caloremque cœlestem (ut cum Fernelio loquamur) peculiari quadam malignitate oppugnant.) Secundum Dissimilarium partium, Malam compositionem; Tertium quod utrisque commune, continui Solutionem. Ex quibus ultimum, exclusis prioribus, primario & propriè proposito affectui competit.

Sequuntur Cause Remota & antecedentes, quas melioris perspicuitatis & ordinis gratia, in duas classes distingere lubet. Inque primam classem ponamus eas quæ continuum solvunt vel distendendo, vel rodendo vel mordendo: In alteram quæ hisce occasionem præbent, ut est intestinorum angustia, quæ fit ab obstructione, constipatione & compressione & subsidentiâ. Quæ distendêdo rodendo & mordendo continuum

B

sol-

solvunt, peccant, vel Quantitate, vel Qualitate; vel totâ sub-
stantiâ. Ratione Quantitatis, primo occurrît *Humor frigidus*
& *viscidus magna copia congestus*, imprimis Pituita vitrea, quam
Hollerius de morb. intern. lib. 1. c. 15. albumineam vocat. Hæc ob
nimium lentorem coli intestini tunicis adhærescit (cum se-
cundum *Sennertum Prax. lib. 3. part. 2. Sect. 2. cap. 2.* incredibile
sit, Dolorem à quo perforari quasi intestina videntur, excitari
tantum à pituita, intus cavitati intestinorum adhærescente, ea-
que refrigerante) & dolores acerbissimos excitat, & quia glu-
tinosa veluti abradit intestina, ita ut terebrari videantur. Hu-
jus pituitæ sævissimos dolores & cruciatus expertus est ipse Ga-
lenus, qui cum, ut refert *Sennertus Inst. lib. 2. part. 2. S. 2. cap. 5.*
dolorem pateretur vehementissimum, ut videretur infimo ven-
tre terebra perforari putaretq; in altero ureterum lapidem im-
pectum, injecto oleo rutaceo, excrevit humorem hunc vitreum
appellatum frigidissimum, evacuatoque humore dolor
cessavit. Originem suam habere solet à crâpulâ & ocio, & in
iis quibus bilis, quæ expultricis stimulus est, ad eâ loco non de-
fluit, colligitur, & habet hoc peculiare, quod flatus ferè illi
conjuncti sint. Ubi enim ad quantitatem notatu dignam per-
venerit, vel ob partis diminutum calorem, vel ab externa ali-
qua occasione, quæ sive calefaciat, sive refrigeret, sive quo-
cunque modo moveat, flatus excitat. *Unzerus de sulph. sect. 2. ad-
fert. 3. axiom. 2.* Vocat hunc humorem Tartareum, qui ob Spi-
ritus suos salinos intestini tunicas, perforantis instar terebelli
se insigendo, vellicat ac dilacerat, unde dolor fixus acerbèque
excruatians oriatur, quem plerumque nausea & pituitæ vomiti-
o sequitur.

Flatus, qui sæpe cum magna excrementorum copia in in-
testinis vel eorum tunicis colliguntur & cumulantur, & neque
sursum neque deorsum erumpere possunt, distendendo ac di-
vellendo immanes dolores inducunt. Generantur verò ob
caloris nativi infirmitatem & humoris aut pituitosi aut Melan-
cholici abundantiam, & eorundem resolutionem. Lenta enim
& frigida materia, quando calor non admodum intensus eam
aggreditur, & viribus suis ipsam non discutere ac Dominium
obti-

obtinere potest, in status resolvitur. Quemadmodum in exteris rebus frigidissima aeris constitutio, maximè spirante Boreâ, aerem sereniorum reddit: & calidissima ambientem nos aerem purum efficit; Media verò constitutio nebulas parit. Ita in animantibus quoque accidit, neque enim calor per extremam imbecillitatem, neque cum vehementes ei vires sunt, sed cum medium inter has affectiones obtinet, status gignere solet. Hinc in febribus quartanis frequentia tormina, itidem que in aliarum febrium intermittentium paroxysmis: qua tamen invalescente sub vigorem calore, mitescunt. In universali etiam intermittentium declinatione, torsiones aspiduæ, quando calor remissior agit in reliquias expugnati morbi. Cæterum status non tantum in intestinis generantur, verum etiam ab aliis corporis partibus communicantur, utpote vitio lienis, quando sanguinem sâ melancholico humore non satis expurgat: Ita quoque vitio Epatis vel ventriculi, cum ille ob imbecillitatem quandam assumtum cibum non amplexatur, nec continet, status multi ob malam & imperfectam concoctionem exsurgunt. Possè autem status distendendo solutionem continui efficere, non solum *Galenus Meth. med. 12.* clarè docet. Ejusmodi sanè affectus, inquiens, iis qui se cibis natura frigidis & consistentia crassis ac glutinosis refererunt, quando in ipsis intestinorum tunicis flatuosus spiritus continetur, potissimum incidit. Nam cum hæ duplices sint, ubi medio earum spatio ejusmodi collectus humor est, in flatulentum mutatur spiritum. Sanè is & crassus & tardi motus & frigidus est. Ubi igitur retinetur, tùm tunicas distendit, tùm humor unde oritur, intestini partes quas contingit, vehementer refrigerat, duplicique occasione affliguntur, qui sic laborant. Quibus verbis haud dubiè manifestum est, status sua frigiditate non modo intemperiem, sed unitatis solutionem proferre posse. Cum enim duplici occasione dolore eos, qui sic laborant, tunicasq; cum retinentur distendi, asserat, necessariò sequitur: unitatis solutionem non posse abesse, cum distensio sine dilaceratione fieri haud possit. Verum etiam *Fernelius de morb. & sympt. l. 6. cap. 10.* scribit: se non paucos dissectione animadvertisse, qui-

bus ob flatum dilatatum colon intestinum brachii amplitudinem adæquavit. *Henricus Perraus Dissert. Harmon. 29. 1b. 14. ait,* se vidisse puerulum quendam semestrem in suburbio Weitenhusano, cui venter stupendum in modum intumuerit, ita ut vix cutis ossibus hæere potuisset, cum sævisimis continuisque torsionibus ac cruciatibus, cujus distensionis causa post apertionem nulla alia fuit, quam solum Colon flatibus distentum, ventriculo & reliquis intestinis vacuis. Sic *Henricus ab Heer in suis observationibus medicis oppidò naris* de quodam Jcto ebrioso scribit, cui intestinum Colon non solum inflammatum, verum etiam immane quantum tensum fuit, & adeò cætera intestina presit, ut alvo omnimodè suppressa, fato suo fungi coactus fuerit. Similes observationes vide apud *Schenkium observ. medicinal. lib. 3.*

Inflammatio intestini coli non infrequenter distendendo & fecibus alvi ac flatibus viam præcludendo, doloris ejus causa existit, pars enim aliqua inflammata undique sanguine repletur & turget, unde tensio sequitur à quâ postea continuitas solvitur. Inflammationis autem hujus causa provenit, à sanguine qui è venis mesaraicis in intestini substantiam abegit & confertim influit, & vel aliunde transmittitur, vel ab ipsa parte attrahitur ob calorem vel dolorem. Deinde aut solum ut in inflammatione legitima, aut cum aliis humoribus permixtus, ut in inflammatione notha, affluit. Frequentius ob dolorem gravem, nonnunquam etiam ob lationem intestinorum, utpote à vulnere aut contusione, quæ potius ad externas causas pertinet. Consule *Felic. Platerum Pmx. tom. 2. c. 13. de Ventris dolore; Forest. observ. lib. 2. obs. n. Sennert. Pmx. lib. 3. part. 2. S. 2. c. 2.*

Ratione Qualitatis continuum solvit. *Humor acris velleans & biliosus;* quando nimirum bilis non in excrementa in intestinis retenta, sed in illorum tunicas sese inserit, vellicat, rodit ac urit. Unde hic dolor plerumque conjunctus est cum ardore, interno siti, ac vigilia. Provenit autem hæc bilis interdum à vesicula fellis, plerumque tamen ex chylo vitioso. Hæc enim ex succo copiosius quam par est generata, in venis mesaraicis sanguini adhuc confusa, nec ab eo propter illius copiam vel

vel obstructions, sufficienter in vesiculam repurgata, redun-
dat, per ramos venarum meseraicarum intestina amplexatur,
illorum substantia uti dictum, infunditur, illicque subsistens,
dolores hosce graves parit. Nonnunquam retinetur etiam
post morbum biliosum, ut in Ictero & febribus: quando nimi-
rum febrilis causa in venis meseraicis contenta, nec per Poro-
xysmos febriles penitus absumta, ad intestinorum fibras deri-
vatur. Ulti prolixius hac de re agit *Felix Platerus, de febribus.*

Deinde *Humor Melancholicus sive Scorbuticus* vel à Liene
vel ab universo corpore ad ventriculum & intestina transmit-
titur. Qui, ubi partem aliquam infederit, agrè cedit, nec faci-
lè, ut simplex bilis mobilis, locum mutat, sed pertinaciter uni
loco inhaerescens, dolores rodentes, mordentesque excitat, do-
nec deturbetur, aut alioquin obtundatur & mitigetur. Hic
enim humor inquit *Celeb. Sennertus Instit. lib. 2. part. 2. c. 8.* longè
peffimus est, ita quidem, ut si super terram effundatur velut fer-
mentationem ebullitionemque excitat, & tam pravus est, ut
nullum animal eum gustet. Et *Cl. Horstius ex Mercurial. 5.*
pmct. c. 11. dicit: quod sit facultatibus naturalibus maximè ad-
versus. De via transmissionis non est, quod simus multum so-
liciti, siquidem præter manifestas meatus, Natura etiam, quia
corpus nostrum aliàs transpirabile, facilè viam invenit, etiam
inter loca longè multumque distantia, & solent pferumq; par-
tes nobiles & viscera nobilia vitia sua & errata ad partes igno-
biles imbecilles atque ignavas, in quorum numero & intestina
sunt, derivare & transponere. Hujus doloris colici exemplum
& observationem habet celeberrimus *Forestus, libro observat.*
supra allegato obs. 10. ubi in Scholio addit: quamvis colica ex
humore melancholico rariùs contingat: & ideo Medici, præ-
sertim Græci, de eo non faciunt mentionem. Neoterici, ut
Arculanus scribit, melancholicam colicam, & fieri & curari
putant iisdem præsiidiis quibus pituitosa curatur: præter
hoc, quod evacuantia & digerentia debent esse melancholice
propria, & carminantia ob ventositatem vehementiora; quia
hæc ventositas est crassior ac deterior. Huc pertinet virulenta
venerea, quatenus calida & acris, venena, materia putri-
da &c.

Ad &c. unde oritur Colica Epidemia & contagiosa. Qualis Ann. 1621. uti ejus meminit *Sennertus loc. al.* inequate vere, in Ducatu Techinensi grassata est. Sic colicæ pestilentis meminit *Zacutus Lusitanus de PP. Med. Hist. lib. 2. hist. 89.*

Seqvuntur, quæ Tota Substantia peccant & tam distendendo & rodendo quam mordendo dolorem excitant, ex illorumque censu primo occurrunt *calculi* in intestino colo generati. Quamvis secundum *Galenum lib. 6. de loc. aff. c. 2.* Calculi raro generentur in Intestinis; hos tamen in illis gigni posse experientia & observationes clarissimorum Medicorum sufficientissime probant. Ita testatur *Capivaccius l. a. se* vidisse calculum, ad magnitudinem ovi gallinacæ, ab Excellentissimo Frisimelica, dolori colico obnoxio, excretum. Sic scribit *Marcellus Donatus libr. 4. c. 30.* Scribam Comitæ Marci Taurelli in colico dolore lapidem ad ovi gellinacæ magnitudinem excrevisse. *Salus* generationem calculorum in intestinis prius sibi persuaderi non potuit, donec experientiâ edoctus fuerit. Ut hoc de seipso *annotat. 73. fatetur.* Me, inquit, experientia docuit, colicum dolorem causari à lapide in intestinis genito, à quo novi hominem adeò excruciatum, cum nullo remediorum genere leniretur dolor, ut propè mortem experturus esset, nisi spontè excretus lapis morbum solvisset. *Sobenkius in suis observationibus medicinalibus lib. 3. ex Johanne Mattheo de Gradibus hæc refert:* Lapis quandoque generatur in intestinis, qui fit causa colicæ, oppilando & adducendo dolorem, vel se extendendo & solvendo continuum, vel prohibendo exitum ventositatis. Etego, pergite, casum vidi mirabilem, in uxore Domini Antonii de coenobiis Papiæ, in colica clamosa, quæ non poterat aliquo ingenio curari: & tandem natura cum lenigivis, per sursum & deorsum immixtis, emisit tres lapides magnos & durissimos, quorum quilibet fuit quantitatæ unius ovi gallinæ. Generatur autem calculus omnibus consentientibus Medicis, ex materia crassa & viscida, vel ut alii accuratiores sentiunt, feculenta, terrea, limosa & lutosa, si falso, lapidescenti, congelativo, tartareo vel quocunqve modo appellare libeat, succo permisceatur & falsus is ac lapidescens succus terrestrem materiam

riam

riam compingat ac quasi ferruminet. Et hæc materia æque in intestinis vigere potest, & tam meatum latitudo quam eorum angustia ad calculorum concretionem occasionem præbent. Si enim meatus non satis pateant, atque materia feculenta in intestina admissa, non facile exitum inveniat, inibi hæret & propter illam moram concrefcit & in lapidem vertitur. Eruditè quoque hæc de re differit *Mercurialis lib. 2. c. 20. variarum lectionum*. Quod Galenus, inquit, in 1. & 6. de locis affectis negavit se vidisse, ut etiam in intestinis hominum perinde ac in vesicis lapides gignantur, id minimè mirandum putari debet: quando & nos & alii tophaceas materias ex intestinis & aliis corporis partibus non sine stupore extractas inspeximus. Quod neque admiratione ullà dignum videbitur, si quibus causis renes & vesica humores in lapideam compagem vertunt, alunt & augment, iisdem alias quoque partes illud efficere posse consideremus.

Deinde occurrunt *Vermes* qui ventrem & intestina mordent & pungunt adeò acerbè & pertinaciter ut ventrem & intestina perforaverint. Ex quibus patet, Passionem colicam bene posse causari ex vermibus in intestino colo. Hinc *Avicenna* dixit: Colicum dolorem fieri, dum plurimi vermes congregantur. *Gvilhelmus Fabricius in cent. 1. obs. 57.* exemplum habet de puellâ 17. annos nata, quæ gravissimis doloribus colicis vexata fuit cum febre continua & syncope; quæ adhibitis medicamentis; globulum vermium pugni magnitudinis, ultra septuaginta lumbricos adeò intricatos & conglomeratos completentem, ut separari vix potuerint, alvum exonerando excrevit.

Præter has enumeratas causas dantur & aliæ quæ antecedentibus occasione non præbent, quarum præcipua est: *Angustia Intestini Coli*, quæ vetat, quò minus humores peccantes & flatus erumpere possunt. Oritur autem vel *ab obstructione*, quæ fit vel à multa copia materia pituitosæ & crassæ, quæ sensim copiosior collecta, firmissime intestinis adhærescens, omnem eorum capacitatem replet. Gignitur verò hæc supervacanea pituita, in cerebro, in ventriculo & in intestinis, in cerebro quidem

dem tenuis & aquosa, in his verò crassa atque lenta, quæ propri-
um est ventriculi & intestinorum excrementum. Hujus ob-
structionis exemplum habet *Fernelius lib. 6. Pathol. cap. 9.* refert
enim de quodam, qui gravissimo dolore colico conflictatus
fuit, qui alvum prorsus cohibuit ut nihil omninò fecis in illam
delabi sineret, qui tandem ventre supra modum intumescente,
discessit è vivis, cujus corpus postea apertum, in illo intestinum
Colon adeò pituita concreta infarctum inventum est, ut soli-
dum prorsus centeretur. *Gregorius Horstius Epist. Medic. Sect. 14.*
meminit cujusdam nobilis, qui miserè dolore colico excrucia-
tus fuit ob phlegma infarctibus ac plicis intestinorum adha-
rens, obstructionemque causans. *Vel à fecibus resiccatis & ob-
duratis,* quæ in intestinorum anfractibus recondita, exturbari
vix possunt. Et hoc fit, si tardè descendunt, aut quando hono-
ris causa, aut negotiis publicis aliisque occupationibus coercita,
sursum remeant. Huc conferunt Symbolum suum: habi-
tata totius corporis ob intemperiem calidam, rarus; Immoderata
vis attractrix membrorum ut fit in convalescentibus & fe-
bribus, in quibus humiditates absumuntur: Hepatis, mesen-
tericarum & vicinarum partium immoderata caliditas, & inte-
stinorum siccitas, vi cujus fecalis humiditas evocatur. Aer
calidus æstivus, immoderatus motus corporis vel animi, co-
piose & nimie evacuationes per urinam & sudorem: cibi assi-
solidi, siccantes, medicamenta sicca exhibita, vel extrinsecus
applicata, potus exiguus & siccans. Uno verbo si feces non
stimulant, vel intestina stimulum non sentiunt, vel eorum fa-
cultas expultrix læsa est, vel abdominis musculi ejus expulsi-
oni non succurrunt. Uti hæc compendiosè tractat celeberrimus
Forestus l. sæpius a. Fit, inquit, dolor colicus à stercore in
ipsis intestinis remorante, si vis expellendi infirma fuerit vel
medicamento aliquo torpida reddita, aut ventris musculis, aut
præcordiis percussis vel frigore offensis. Observandum autem
hic non statim quamlibet obstructionem aut flatuum & fecum
retentionem ad colicæ generationem sufficere, sed plerumque
requiri insuper, et eruditè monet *Sennertus*, singularem quam-
vis fermentationem & flatuositatem. Experien-
tia

cia enim & observationes Medicorum docent: quod quidam reperti fuerint, qui per spatium 9, 12, imò 25. dierum, nihil per alvum exereverint, & tamen sani hominis muniis perfuncti fuerint, uti de Brassavolo narrat Sennertus. Contra licet alvus sit aperta, & frequentius, quam par est excernat, tamen præsentibus humoribus biliosis, pituitosis ac flatuosis Colica generari potest.

Reliquæ causæ Angustiae sunt *Constipatio & Compressio*. quæ fiunt, quando intestinum Colon aut vicinæ partes, au lien, renes, pars sima jecoris tumore aliquo afficiuntur ac corripuntur, qui quanto major est, tanto majorem causat angustiam, hujus farinae sunt: Inflammatio, Cancer, Scirrhus, qui intestinum Colon pressu coangustant, fecibusque & humoribus peccantibus exitum prohibent. Hoc observatum est ab *Hollerio lib. 5. de morb. intern.* in Medico quodam & Advocato, cui Colum qua parte vicinum est reni sinistro, collecta veluti cartilagine dura in Scirrhum obduruerat, interiore cavitate eo tumore intercepta, ut nihil transcurreret. Itaque neque clysteribus, neque medicamentis juvabatur etiam fortibus. Parte dextra Colum ad instar vesicæ magnæ dilatatum & extensum, medicamentis & potionibus plenum. Superjecti vicini que museuli abdominis & peritonæum saniosa. Post longa & multorum annorum tormina, sexto à quo decubuit die mortuus est. Frequens admodum est tumor uteri. Objici autem nobis hic aliquis possit: quomodo uterus potest esse causa retentionis fecum, cum tamen ab Autoribus passim doceatur, uterum esse potius in causa ut feces & urina contineri non possint. Verum distinguendum inter tumorem uteri; qui paulatim insurgit, & intestinorum situm paulatim mutat, & inter tumorem, qui sit confestim & cum impetu conjunctus est. Uterus interdum est in causa, ut feces & urina retineantur, dum scil. intestina inferiora & vesicæ Collum premit, quod tum in ejus descensu & prolapsu, tum in ejus tumoribus præter naturam fieri solet: nonnunquam verò in causa est, ut feces & urina non contineri possint, dum videlicet intestina superiora & vesicæ fundum ab

eo comprimuntur, quod potissimum in utero gerentibus in ultimo mense & adventante partu contingere solet.

Restat *Subsidentia*, quæ oritur quando intestina naturallem situm mutant, quod contingit vel ob flatus intestina contorquentes, vel quia intestinorum ligamenta aut peritonæum dirumpuntur; unde intestina modo inter peritonæum & abdomen & præsertim in inguina & scrotum descendunt. Ex omnibus autem intestinis Ileum in quo semper chylus continetur, vel cæcum procidit. Nam rectum in anum cum relaxatur, descendit. Colon alligatum est renibus & aliis ascendit ad Ventriculum, Jejunum & tenuia intestina sublimiora sunt. De Duodeno nulla subest dubitatio. Proinde duplex est intestinorum prolapsus, intestini Cæci & Ilei. Hoc quoniam est lubricum & à reliquis sejunctum atque separatum, facile prolabitur in dextram scroti partem, laxato vel rupto peritonæo ut habet *Galenus ad aph. 3. S. 4. lib. 6. Epid.* Illud in sinistram scroti partem nonnunquam prolabitur & vel solum vel cum peritonæo. Quamvis fieri potest, ut cum Ileum in latus sinistrum primum illapsum fuerit, postea quoque dextrum occupet, totumque scrotum distendat. Epiploon autem sive Peritonæum in utramque scroti latus delabi potest. Et hæc mala à violenta causa, ut ab ictu vel casu ab alto in ventrem, à violenta & magna vociferatione, vel alia violenta occasione originem ducunt, de quibus prolixius agit *Paræus lib. 16. c. 58.*

Ad causas Remotas præparamus, quæ Antecedentes vel generant, vel in intestinis accumulanti, vel sopitas excitant, fovent ac commovent. Et hæc nobis suppeditant.

I. *Res secundum naturam*, ubi primas tenet *Habitus corporis* huic vel illi humori cumulando accommodatio. Magna viscerum interiorum intemperies; ut ventriculus frigidus, jecur calidius. ob frigiditatem enim chylus non satis elaboratur atque inde crudus ad epar & corporis habitum deferitur. Ob caliditatem vero hepatis magnus in corpore fit bilis proventus. Vesicula biliaris vel choledochi obstructio. Huc pertinet naturalis intestinorum constitutio: Intestina enim quatenus excipiendis totius corporis excrementis à natura ordina-

Adinata & destinata sunt, quæ etiam bene constituto corpore quoridiè per illa evacuantur: deinde quatenus variis circumvolutionibus prædita ipsumque intestinum Colum multis anfractibus & cellulis distinctum est; eatenus non modo facile quivis eo se humores insnuant, sed etiam cum labore & difficulter expelluntur. *Ætas* hic ob diversas causas certò definiti non potest. Secundum Hippocratem enim, quatuor istis humoribus quatuor hominum ætates, quatuor anni tempora proportionè respondere debent, augeri; & minui humores istos secundum mutationem & ætatem & temporum. Hinc dubio procul in causa calida & biliosa magis colicæ obnoxii erunt Juvenes in ætate quasi viventes, quæ ambæ calidæ & siccæ temperaturæ sunt & in illis magis bilis generatur & augetur. In causa frigida verò & pituitosa, ii magis qui in decrescente ætate & autumnò vivunt, ibi enim ob temperaturam frigidam & siccam, humor melancholicus & pituita augetur, omnium & oportunissimi sunt qui in ultima ætate h. e. in senio & hyeme degunt, cum ambo in frigiditate & humiditate sibi respondeant, ubi maximè pituita augetur. *Sexus* uterque tam femininus quam masculinus dolori colico & ration. subjecti & rationè causarum æquè est obnoxius. Interim tamen viros, quia mulieres, per menstrua, tanquam proprium purgatorium atque Emislarium superfluitates & prava humores purgare solent, neque crapulæ ac ingluviæ æquè deditæ sint ac viri, magis affligit.

II. *Res non naturales. Aer*, qui qualitatibus suis, pro varia anni constitutione in corpore nostro varias mutationes excitat. Aer, inquit *Hippocrates*, in omnibus, quæ corpori accidunt autor est & Dominus. Qualis enim aer, talis Spiritus: quales Spiritus, tales humores: quales humores, tales partes solidæ & totum corpus. Nocet autem in nostro affectu, aer impensè frigidus & crassus, intestina comprimens, caloremque nativum enervans, undè eo debilitato, coctio labefactatur, flatus & crassi humores generantur, intestina coarctantur, corrugantur & obstruuntur. Ad hæc faciunt corporis denudatio, ut si quis ventrem non satis munit, aut pedes frigore affi-

siantur, sic refert *Exercitariusimus Forestus* de seipso: se ex frigore pedum in gravissimum & penè intolerabilem colicum dolorem incidisse, adeò, ut ex eo ferè deliquium animi incurrerit. Si quis diutius saxo insideat, aut loco aliquo moretur ventis pervio. Deinde nocet quoque aer nimis calidus feces & intestina desiccans, obstructionibusque occasionem præbens. Huc pertinet aer singulari quodam miasmate infectus undè colicæ Epidemiæ & contagiosæ; Testantibus *Egineta libr. 3. de re med. c. 43. Zacuto Lusit. de PP. hist. lib. 2. Hist. 89. Sennertol. supra cit.* Cibus qualitate peccans, ut sunt crudi, crassi, stiptici, facillè corruptibiles; acres, flatulenti, vel pravos succos naturà corruptioneve generantes, ut sunt angvilla reliquaque pingvia & mucosa, faba, pisà, lentes, cepæ, fungi, siliquæ, uvæ, cucurbita, pepones, melones, nasturtium, sinapi, piper &c. omnesque fructus horarii. Vel esculenta sicciora acerbæ, & adstringentia alvum difficiliorem reddentia. *Amatus Lusitanus cumt. medic. cent. 2. cumt. 20.* de Hebræis & Judæis scribit: illos sapissimè & frequentè, quòd melancholicis & flatuosis, ac actu frigidis vescantur cibus: à quibus humor gignatur quidam frigidus flatuosus, colicas affectiones plerumque producere natus, in colicum affectum incidere. *Potus.* Imprimis aqua frigida & crassa, cerevisia malè cocta, recens, crassa ac feculenta. Vina immatura, austera, adstringentia. item fortia, sulphurata, nitrosa, tartarea. Sic refert *Felix Platerus practicus verè felix* de Adolescente quodam nobili, qui ex inordinata victus ratione & nimio potu vini Muscati Narbonensis primùm cordialgiâ, mox colico dolore laboravit. Potus gelidus præsertim glacie refrigeratus, qualis per æstatem in Moravia & Bohemia notante *Eustachio Rudio*, in delitiis habetur. Potus item ex fructibus, pyris, pomis. Venena, medicamenta cathartica, vel imbecilliora; quæ materiam commovent quidem, sed non exturbant, vel nimis vehementia, quæ humores concitant effrenatius. Hoc observavit *Forestus* in adolescente quodam, qui, postquam illi Chirurgus quidam in torminibus intestinorum purgans medicamentum acre & satis venenosum exhiberit, à torminibus exinde causatis, in colicum dolorem crude-

liss.

lissimum prolapsus fuit. Et Galenus lib. 12. c. 7. M. M. historiam habet cujusdam, qui post assumptum scammonium doloribus colicis per intervalla tentatus fuit. Et hæc omnia ad producendum hunc affectum valentiora sunt, si in magna copia & præpostero ordine assumuntur, ut sit in crapulis & computationibus nocturnis. A Spiritu enim, ut habet *Doll. Heurn. in apb. Hip. 4. 5. 6. 1. 3.* & Diata omnia morborum genera.

Motus intempestivus, immediatè ante cibum aut statim à cibo, concoctione primâ inchoatâ & nondum absolutâ, susceptus. Ex tali enim motu crudi humores in viscera & habitum corporis deducuntur, cum cibus distribuatur antequam sit coctus. *Sennert. Instit. lib. 2 p. 2. c. 2.* *Quies* nimia, vita deses ac otiosa, consuetæ exercitationis omisio, quod corpus excrementis, quæ non discutuntur impleant, calorem nativum obtundant, & coctionem & digestionem impediunt, non ultimæ hujus affectus sunt causæ.

Somnus & vigilia eodem modo peccant ac illorum eadem est ratio. Si nimirum docente *Hippocrate 2. apb. 3.* modum excesserint, nec justo tempore ineanantur & tunc vel humores augendo, vel eorum resolutionem impediendo, vel etiam spiritus & humores agitando hunc affectum producere solent. de quibus quæ prolixiorém explicationem desiderat consulat *Sennertum loc. all.* Nos enim de illis hoc loco curiosiores esse nolumus, cum cuius ex dictis in promptu esse possint.

Excretâ & Retentâ præ reliquis ferè omnibus primas hinc tenent, cum nonnulli in ea sint sententia, quod dolor colicus nunquam absque fecum retentione existat, quod tamen contrariatur *Experientia & observationibus gravissimorum autorum.* Nimia igitur evacuatio humorum utilium spiritus dissipat & calorem nativum consumit. Diuturna retentio excretorum, quantum ad producendum hunc affectum conferat, ex supra dictis de fecibus induratis clarum est. *Animi* denique *Pathemata* frequentia impetu sanguinem & spiritus ad interiora revocando vel ad exteriora expellendo, non ultimæ quoque hujus doloris existunt causæ. Tandem his quoque adnumeramus

ea quæ extrinsecus obveniunt, ut casus, lapsus ex alto percussiones & vulnera musculis & præcordiis inflicta.

Et huc usq; de Doloris Colici essentia & causis. Sequantur Differentiæ, quæ desumendæ sunt à genere seu doloris forma, ejus subjecto seu loco affecto & tandem ab efficientibus causis.

Ratione Generis seu Formæ: Dolor Colicus 1. secundum proprietatem intestini coli & quatenus membranosum est, alius est pungitivus & extensivus, propter ipsius cavitatem, alius punctorius & perforativus. vehementissimi enim, dolores, inquit, *Trincavellius lib. 9. c. 8.* qui similes sunt ac si locus terebello perforaretur, aut si palus infixus esset & alii vehementissimi præsertim ad intestina crassa pertinent. Et talis fuit Galeni supra allegatus. 2. *Secundum majus & minus.* alius est remissior, alius intensior, pro ratione scilicet causarum, nam prout causa est acrior & mordacior, eò intestina magis rodit & vellicat, ita etiam ut nonnulli referente ex *Galeni l. 2. comp. med. cap. 1 Sennero* eum perferre non valentes, necem sibiipsis intulerint. Meminit etiam intensissimi doloris colici *Amatus Lusitanus Cent. 1. Cur. 2.* quo uxor quædam Belgæ vehementissime afflicta fuit. *Forestus* quoque mentionem facit alterius mulieris, quæ multis noctibus atque diebus prævehementiori dolore dormire non potuit. 3. *Secundum durationem* alius est inveteratus alius recens. Ita Prætor quidam Leydanus, observatore Foresto, per totum mensem, Januariam, Februariam & Martium dolore colico & perpetuo cruciatus, vigiliisque miserè cruciatus fuit, nec ullis remediis tam anodynis quam stupefacientibus dolor mitigari potuit. 4. *Secundum Motum.* Alius est continuus & sine intermissione, alius periodicus & per intervalla affligens, qualis fuit ille quem curavit. *Amarus Lusitanus in viro quodam honorato Cent. 7. cumt. 22. & Foresti observ. 10.* qui plusquam quinquies, tam noctu quam die in idem malum relabens, tandem unico clystere fuit curatus. 5. *Secundum Accidentia.* Alius est solitarius, alius cum symptomatibus & aliis affectibus conjunctus. Dolorem colicum cum Cardialgia observavit *Platerus lib. 2. observ.* item cum vomitu & ardo

re

te ventriculi *ibid.* Cum Ictericia & Cachexia *Scholziius conf. 170.* Cum Paralyfi *Horstius obs. 11. de morbis vicer. Contoel. Scholz. conf. 171.* Cum dolore ventriculi & diarrhæa *Montanus conf. 207.* Cum atrophia, Arthridide, scabie, calculo, calore febrili & palpitatione cordis *Balthaf. Brunerus Consil. 73.* Cum sterilitate & stupore duorum digitorum *Trincavel. lib. 3. cons. 53.* cum cholera complicata *Amatus Lusitanus cent. 3. cur. 3.* cum tumore hæmorrhoidum & Perinæi *Trincavel. lib. 3. cons. 54.* Cum Hernia & Enterocæle *Platerus obs. lib. 2. Forest. obs. 14.* *Hollerius de morb. intern. lib. 1.* cum pestilentia & contagio *Zacutus Lusitanus loco supra allegato* de quo etiam *Avicenna lib. 3. fen. 16. tr. 2. c. 6.* sic scribit: quandoque accidunt Colica & Ileos secundum semitam ægritudinum pestilentium provenientiam, & perveniunt e regione in regionem & de homine ad hominem.

Ratione Subjecti alius est verus in intestino colo sedem suam habens, de quo hoc loco nos agimus: alius nothus, vel in peritonæo, vel in membranis, quæ abdomini ventrisque partibus obtenduntur, residens. Alius totalis & totum Colon, alius partialis & ejus tantum latus occupans. Alius in capacitate intestini, alius inter tunicas ejusdem, ut supra innuimus, stabulans. Alius secundum *Tullianum* per *αεγλητά & φαν*, alius per *σπυρτά & φαν*, estque vel vitio totius qualis in febribus sapius accidit, vel Partis, ut ventriculi, Epatis, lienis, renum, vesicæ, uteri &c.

Ratione Causarum non admodum difficile erit has differentias eruere, si modo paululum retrospectiamus inveniemus, quod alius, erit à frigido & crasso, alius à calido & acri humore; alius ab inflammatione alius à flatibus: Alius à calculo, alius à vermibus: alius à fecibus exsiccatis duris & retentis, alius ab obstructione, alius à compressione, alius denique à subsidèntia.

Si unquam Methodo medendi notitia signorum præmittenda necessarium, certè in præsentì nostro affectu, ob signa varia quæ cum aliis communia habere videntur, & quæ etiam multos eruditos, imò Galenum ipsum deceperunt, summè necessarium & utile erit. Quamvis autem variaz & multiplices
sint

Int signorum species & differentia, nos tamen amica brevitatatis studio duas tantum ponemus: *Diagnostica* scilicet quae nobis affectum ipsum demonstrant, (hiscis includemus distinctiva quae nostrum affectum ab affinibus & cognatis distinguunt) Et *Prognostica* quae, quid in futurum sperandum vel metuendum, ostendunt.

Diagnostica dividere lubet cum Cel. Sennerto in communia, quae in pluribus & diversis reperiuntur, & Propria quae uni affectui conveniunt. *Communia* sunt: Dolor ventris inferioris palo infixio vel terebrae perforanti similis, aliquando supra umbilici regionem vagans, pungens, mordicans, cibi fastidium, nausea, vomitus pituitosus, biliosus, porraceus & arginosus; fecum & flatuum suppresio: gravitas totius corporis, contractio crurum; testes & musculi suspensores ob sexti paris nervum testibus & colo communem torquentur. Interdum verum plura, interdum pauciora adsunt signa, pro vehementia ipsius affectus. *Aret. de Sign. & caus. diut. morb. l. 2. cap. 8. Fernel. cons. 49. Avicenna* inter signa communia addit urinas rubras.

Propria alia locum affectum, alia causas huius mali denotant. *Locum affectum* & quidem quando totum intestinum colon patitur, manifestat id, Dolor circa utrumque llium & infra ventriculi regionem prope umbilicum. Cum pars tantum intestini afficitur & quidem principium, dolor llium dextrum occupat: si medium, sinistrum; si finis, umbilico regionem proximam dolor affligit. *Capivacc. lib. 3. de affect. intest. Sennert. Prax. lib. 3. Part. 2. sect. 2. c. 2.* Si materia peccans inter tunicas intestini impacta est: Dolor continuus & fixus est, nec summis & injectis medicamentis cedit, sed continuus permanet. Contra si in cavitate resideat, mobiles & vagi generantur dolores & per intervalla recrudescentes, facileque medicamentis moventur.

Signa caularum eo ordine quo supra à nobis tractata, hic quoque perstringemus, & primo occurrit *Humor Crassus frigidus & viscidus*. Huius igitur signa sunt: Dolor pali infixi vel terebrae perforantis speciem referens, fixus & aliter excrucians, qui noctu plurimum exacerbat, nauseamque & vomitum pituitae excitat.

excitat. Adsunt præterea signa alicujus concoctionis lasæ, quæ potissimum originem traxit à crapula & ciborum frigidorum & crassorum, nec non potionum balneorumque præpostero ordine & intemptivo usu, nec minus ab otio & somno nimio, aliisque pituitam generantibus. Ex indigestione enim, inquit *Galenus lib. quomodo morbum simul depreh.* in frigidationeque proficisci solent tales passionēs. Et *lib. 1. de alim. facult. c. 2. si quis nostrum panibus istis utatur quibus athletæ utuntur, succus ex iis cumulabitur crassus ac frigidus, qualem propriè crudum succum nominare consuevimus. Ægri citra febrim degunt, & stercus ipsis, inquit *Trallianus* cum excretum fuerit, bubulo simile videtur; ac plerique ipsorum humorem exerunt pituitosum & potius vitreum.*

Flatus quacunqve in parte ingruunt, ibi vehementissimus dolor molestat, & si absqve pituita soli infestant, vagus est & instabilis, in variasqve ventris partes se contorquent, sæpe murmerant, & arctè conclusi neqve ex ore, nec ex alvo erumpunt, in Colo enim plurimi flatus, cum natura aliud excipiendi flatus non condiderit receptaculum gigni, cumulariqve solent, quos tamen prima concoctio ventriculi maximè progenit. Inflatio ventris adest; Excrementa flatibus sunt plena, sæpeq; in pilulas caprinas conglobantur. Præcesserunt causæ flatus generantes, & cibi vel potus assumpti talem fermentationem humorum producere apti, ut sunt fructus horarii, uvæ, mustum, cerevisia recens & feculenta, omnesqve cibi facilis corruptionis, quæ omnia maximè juvat refrigeratio ventris, quæ cruditatum mater. Medicamentis discutientibus & potissimum flatus quavis eruptione ægri levantur. Somnia fiunt de volatu aut saltu fluvios suspensio corpore superante, interdum etiam de tonitru & tempestate. Frequens aurium tinnitus, partium corporis palpitatio, oscitatio, & crurum brachiorum digitorumqve tetanos, aliaqve gravia symptomata, si imprimis accedat meatuum à nimia pituita copia, qua excrementorum impeditur transitus, obstructio, uti infra, ubi de angustia intestini signis agemus, fufius patebit.

Facile est cognoscere *Inflammationem*. cum lenis sanguis
ejus continens causa calida sit, idem in parte retentus tandem
putrescere incipiat; præterea etiam ab ejus copia poti obstru-
antur, & calidis exhalationibus exitus præcludatur; necessariò
in parte inflammata magnus aderit calor. Et quia ob sangui-
nis repletionem tensio sequitur, à qua posseà continuus sol-
vitur, dolor excitatur fixus, distendens & pulsatorius, ut *Gal. 2.
de locis aff. c. 7. docet.* arteriarum pulsus in inflammatione cum
insigni molestia percipitur, in membris iis scilicet, quæ arte-
rias habent notatu dignas, partem sensu præditam, & ubi in-
flammatiò ad notabilem magnitudinem ascendit. Ratio est:
quia arteriæ, cum sanguis partem præter naturam repleat &
distendat; in diastole comprimuntur, ipsaqve rursum vicinas
& circumjacentes partes comprimunt. Præterea febris & fe-
brilia symptomata adsunt ut habet *Trallian.* raro est, inquam,
colò inflammationem sustinente, febrim non oriri. Fervor
quidam internus, sitis, stercoris cum inani desidendi desiderio
retentio, urinæ suppressio, quod vesica in consensum trahatur,
respiratio difficilis & virium omnium langvor. Consule *Ja-
cob. Wecker. Syntax. lib. 2. part. de curatione Passionis colicæ. Sen-
nert. Præc. l. 3. part. 2. Sect. 1. & Sect. 2. Zacut. Lusit. P. P. hist. libr.
ult. c. 2. n. 1.*

Si ab humoribus acris & biliosis, tunc dolor est acutus &
mordicans, caliditatis sensus adest, nec non sitis, oris amaritu-
do, lingua arida, vomitus & singultus biliosi & æruginosi, vigi-
liæ; & alternis diebus magna ex parte accessio invadit, ita ut
non raro exinde febris accendatur. Sæpè obrepunt animi
deliquia. Excrementa alvi cum dolore rejiciuntur & in iis vi-
tellinæ aut æruginosæ bilis nonnihil conspicitur. Urinæ ar-
dent & ut plurimum rubent. Dolor exasperatur calidis, mite-
scit frigidis. Freqventer acutos morbos consequitur, ubi scili-
cet bilis critico modo ad intestina amandatur. Dysenteriam
interdum antecedit, interdum sequitur, nonnunquam etiam à
medicamenti purgantis vehementia exoritur. Præcesit usus
dulcium, sive sint sacharata, sive mellita, aut acrium & aroma-
tum juxta *Trall. lib. 10. c. 1.*

Si

Si à *Melancholia* dolor est compressivus, fixus & quiescens, cum rustibus acidis, flatibus, aestu in præcordiis. Quod excernitur nigricans planè & flatulentum atqve omnino melancholia soboles est, præcesserunt causæ melancholiam generantes, quas vide apud *Sennert. Inst. lib. 2. part. 2. c. 6.* præcessit quandoq; & quartana & adsunt plerumqve Scorbutus & Melancholia Hypochondriaca, juxta *acutissimum Capivaccium*. Virulentia venerea & pestilentialis, & Colica quæ à contagio, cognoscitur è propriis signis, & conversatione eadem laborantium & correptorum, quæ nos ob amicæ brevitatis studium omittimus.

Si tandem à *Calculo* oritur: dolor erit gravativus, extensivus, morsus expers & sine sensu vel caliditatis vel frigiditatis. Si calculus moveatur adest dolor contusivus, si quiescat compressivus. Præcesserunt quoq; causæ calculum generantes, nec medicamentis præsertim discurrentibus, removeri possunt. Et præterea, inquit *Capivacc. l. a.* si contingat, ut antea quoq; Patiens liber evaserit à dolore, per calculi excretionem; & nunc simili dolore crucietur: conjiciendum tunc etiam dolorem prodire à calculo. Si à *vermibus*, adest rosio intestini, dolorqve per intervalla magis minusq; affligit, & cum excretis vermes quandoq; exeunt.

Sequuntur signa, quibus angustiam intestinorum apprehendimus. Et quidem *quoad obstructionem* ob copiam materiæ pituitosæ, cognoscitur ea ex antecedentibus supra adductis signis. *Quoad feces induratas & exsiccatas*, adest gravitas magna & tanta distensio ut rumpi intestina videantur. Dolor item compressivus cum alvi stipticitate. Præcessit ciborum excrementitiorum aridorum & adstringentium usus, exercitiorum laborumqve magnitudo, sudoris nimia excretio & habitus ægri calidior & siccor. Caterum feces indurata non solum sibi & flatibus transitum tollunt, verum etiam alia gravissima symptomata adferunt, quibus facili negotio præ aliis dignosci possunt. Cum enim flatus coarctatus elabi nequit, ex imo ventre totoq; anfractu in ventriculum resiliens eum distendit, convellit & contrahit, adeo ut nec quicquam vixque verbum proferre ægri possint. Deinceps quandoquidem ejus

ofculum acutissime sentit, magno dolore ex convulsione afficitur, unde extremitatum partium calor intro remeat, quo, quod natura noxium est, junctis viribus expellat; quæ postea suo destituta calore rigent, nervi contrahuntur, crura vacillant ac paralytin patiuntur, ut hoc experientia & observationes Clarissimorum virorum perspicue edocent. *Quoad cholicochi meatus obstructionem & bilis flava defectum*: Urinæ apparent tinctæ, rubiæ: si enim meatus hic, quo bilis ad intestina fertur, obstruitur, necessario bilis ad Epar regurgitat & urinæ vias urinasque bile tingit. *Quoad expultrix facultatis imbecillitatem*; excrementorum alvi retentio adest, nulla adfunt ad superiora intestina flatus, quia expultrix, nullum tentat motum. Superveniunt mala ventriculi affectiones, a pravis vaporibus retentorum genitæ, ut inappetentiæ, nausea, vomitus cibi &c.

Ratione constipationis & compressionis, & i. Quoad inflammationem acutissimus fit morbus & violenter ad statum properans, cum dolore tensivo, inflammatorio, continuo & fixo, ut de hac supra etiam egimus. *Quoad tumorem* ille ad tactum sentitur. *Quoad Scirrhum* præcessit diuturna intestini durities, quæ si sit in intestinis magis intrinsecus, majore compressione ut sentiat opus est. Quamvis autem non adfit dolor attamen semper adesse solet gravitas quædam notatu digna, quæ continuè intestina & abdomen ipsis inferius detrahi videtur, & diuturna deijciendi difficultas præcessit.

Ratione Subsidentia, præcessit vel ictus, casus violentus, ponderis levatio, vel flatus ad summum impetentes. Quod si vel inguinibus vel in scroto aliqua appareat prominentia à subsidentia, propter Peritonæi rupturam, & intestinorum malum situm ortum habet. Si autem nulla in his partibus apparet prominentia, intestinorum potius ligamenta disrupta erunt, tuncque vel casus ab alto, vel vehemens vociferatio, aut similis violenta atque externa causa alia præcessit. De quibus consulantur Chirurghi.

Signis Diagnostice prælibatis recto tramite ad Prognostica progredi possemus; verum cum affectus noster magnam etiam

etiam cum aliis doloribus habeat cognationem & affinitatem, In quibus dignoscendis, monente *Galeno l. 2. loc. aff. 5. & 6.* facile est labi, necessum omninò erit, ne in curando error committatur, ut prius quomodo inter se respondeant, quàm autem se differant, accuratè perpendamus. Affines autem colico dolori affectus sunt. *Dolor nephriticus, Ileos seu Volvulus, Dysenteria, uteri dolor, & abdominis tenso sive dolor colicus notus.* Incipiamus igitur, quia intestinum colon sedem habet proximam renibus à dolore nephritico sive renali, ubi nobis differentias & signa distinctiva potissimum suppeditabunt: *Dolor, Juvantia & ledentia & Excrementa.*

Quoad dolorem ergò. Dolor Colicus est pungitivus & aliquando intensior. Renalis est gravativus & remissior ac paulatim invadens, & dum fit intensissimus, quando lapis perit meatus urinarios s. ureteres, quæ sensu exquisitissimo præditi sunt. Colicus magnum occupat spatium & incipit ut plurimum à parte dextra, & ad sinistram per ventriculi fundum transit; nonnquam incipit à sinistra & tendit versus ossa pubis & declivior est ad anteriora quam ad posteriora. Cæterum colicus dolor ventrem secundum umbilici regionem infestare potest, nec non eam regionem, quæ est inter umbilicum & fundum ventriculi. Quando dolor occupat partem dextram, dolor ob situm coli inferiorem erit infra renem, quando verò sinistram, erit supra renem ob sedem coli in latere sinistro elatiorem & superiorem. Contrà dolor Nephriticus parvum in renum regione occupat spatium, nisi quod interdum dolor ad cœcundicem vel ad testem è directo situm protenditur & semper à dorso incipit à supernis ad inferiora descendens versus pubem secundum ductum ureterum, & ad posteriores partes circa spinam vergit. Tandem dolor colicus ut plurimum errans ac vagus est & ad plures partes ventris movetur ac repente invadit. Renalis verò fixus & stabilis nec repente sed longo tempore ob tardam ejus generationem invadit. Et licet aliquando dolor nephriticus citò intendatur, accidit hoc non in initio, sed post lapidis generationem, & dum movetur ac per ureteres descendit. Ultimò in dolore colico trahitur plerumque in consensum

ventriculus, unde appetitus dejectus, nausea, vomitus frequentiores, laesa concoctio, doloris vehementia, syncope & frigidus sudor. In Renali autem dorsum & crura in consensum trahuntur junctusque est cum tremore, stupore & flexionis acertionis corporis impotentia. Quamvis verò in dolore nephritico aequè ac in dolore colico ventriculus compatiatur, quia renes nervos suos à stomachico accipiunt, & tunica renes investiens ortum ducit à Peritonæo, quod ventriculo connectitur, tamen ratione renum serius ventriculus afficitur & vomitus ferè solum post cibum accidit, quàm ratione coli ubi confestim symptomata ejus apparent. 2. *Quoad juvantia & laedentia* Juvant in colico dolore fomenta abdomini applicata, Clysteres laxantes & tenientes, qui illum non modo leniunt sed etiam plerumq; tollunt. Contrà in dolore renum quamvis aliquid ex his accedat emolumenti, mox tamen malum recrudescit, nec sopitur priùs, nisi causa prius in renibus subsistens devicta sit, cui subveniunt lapidem frangentia & diuretica. Si quiescat patiens per vomitum vel dejectionem alvi, dolor colicus indicatur. Si quiescat patiens per calculi mutationem, arenularum vel crassi lotii mictionem, indicatur dolor renalis. Caterùm, satietas, cibi pituitosi, flatuosi, & adstringentes, punctiois vicissitudo, rugitus, fecum retentio, colicum dolorem præcedere solent. Renalem verò urina fabulosa & filosa, renum grayitas, cibi crassi & viscida, ventriculi frigiditas cum jecoris, renumque caliditate vehementi. Post assumptum cibum dolor colicus intenditur ventriculo verò inani remittitur, contrariò modo se habet Nephriticus, ille ventriculo inani intenditur, assumpto cibo verò remittitur. 3. *Quoad Excrementa*, Illa in colicis sunt arida, dura, vel flatulenta & quodammodo si in aquam injiciuntur supernatantia. Urinæ crassiores, coloratæ ac robore perfusa, quia bilis propter intestinorum angustiam non expurgatur unde retrocedens flavas vel justo crassiores reddit. In Nephriticis verò sunt molliora, urina secundum *Galen. & Trallician.* in principio est pauca tenuis & aqvosa, interdum planè supprimitur: postea crassa copiosa & arenosa excremitur, cum ardo.

ardore quodam & ad mejendum incitamento ac stimulo. Et quia calculi isti sunt asperiores & angulosi ureteres & partes per quas transeunt & moventur, ulcerant, unde sanguis quoque excernitur & urina cruenta redditur.

Ab Ileo differt noster affectus & quidem *ratione doloris*, quod dolor in Ileo sit magis pungens ob sanguinem calidum & biliosum & magis intensus ob inflammationem, in colo autem magis extendens, gravans, perforans; licet in utroque intestino quaelibet species doloris accidere possit, & quo in colica dolor est remissior, eo ob longam materiae retentionem & intestini capacitatem diuturnior. Dolor in Ileo est supra Umbilicum & magis in hypochondriis. In Colo vero est infra umbilicum & circa pectinem magis haeret. Caterum minus periculi colicus communicat partibus nobilioribus superioribus quam Ileos, ex hoc enim lapsus virium, mentis alienatio, spasmi, vigiliae instantes, cordis palpitatio seu tremor, syncope, extremorum frigiditas, singultus &c. & demum mors magis in propinquo est. *Ratione juvantium & ledentium*. Ilici magis per superius exhibitis medicamentis, curantur; Colici per inferiora Clysteribus & glandibus, cum Enemata & glandes ad gracilia intestina non facile ascendunt. Curatio etiam in Ileo citius ac festinanter magis instituenda quam in Colica, quia acutior est morbus & inducias non patitur. Insuper in Ileo magis conducit venesectio propter fortem dolorem, febrem, & multitudinem venarum Meseraicarum ad gracilia intestina pertingentium. *Ratione Excrementorum*. In Ileo parum & nihil ferè per anum egreditur, sed per vomitum quivis humor cum stercore ejicitur, ita etiam, ut nonnunquam clysteres & glandes ano immissi, superiora versus trahantur & per os rejiciantur. Cujus rei notabilem historiam, de puella quadam, quae tria suppositoria & Clysteres vomitu rejecit, refert *Celeb. Sennertus ex Matthaeo de Gradibus. Prax. lib. 3. Part. 2. Sect. 2. c. 1.* Item aliam de puerpera, quae partem candelae sebaceae, quam loco suppositorii ano immiserat, postera die ore rejecit. Similem observationem habet *Forestus* de muliere anosa per tres dies continuos excrementa foetida & maleolentia

tia

na per os rejiciente. In Colica verò unico clystere injecto facilius excrementa redduntur, nec alvus ita adstringitur, ut neque, quemadmodum vult Avicenna, specilli extremum suscipere possit. Urina in Iliacis ob inflammationem vel bilis retentionem, magis est tincta, sudor quoque major & frigidior, quam in colicis.

A Dysenteria distingvitur colica, quod, quamvis in utroque affectu idem dolor, in eademque parte sentiat, in Dysenteria alvus semper sit aperta in colica autem ut plurimum adstricta.

Inter *Dolorem colicum & dolorem uterinum*, quo mulieres à partu, vel cum mensium fluxus instat vel supprimitur torquentur, hoc intercedit discriminis, quod hic inguinibus, pubi, iliis, coxisque communicetur: Ille verò coxis non imperiatur, Insuper menstruum suppressio, seminis vel alterius materiae per uterum evacuari consuetæ retentio præcescit, interdum uteri suffocatio vapores ad cor & diaphragma deferens accedit, quæ symptomata in Colica non adparent.

Dolor qui à similitudine & vehementia Colicus vocatur & in peritonæo vel membranis quæ abdomini ventrisque partibus obtenduntur, sedem suam habet, in eo differt à Colico vero. Quod dolores in illo sint vehementissimi, gravissimi & admodum diuturni, ac neque clysteribus, neque remediis colicis blandiri, neque fomentis quibus, qui veri sunt colici dolores, deliniri possunt. Et fiunt vel à flatu tenui, vel ab humoribus serosis acerrimis & biliosis, qui se ratione duplicaturæ, ut loquitur *Riolanus Enchirid. Anal. libr. 2. c. 17.* in ea spatia insnuant & dolores acutissimos excitant, qui dolorem colicum nothum constituunt, qui non habet fundamentum inter intestina more alterius doloris colici, sed intra membranas quæ Peritonæo & abdomini ventrisque partibus obtenduntur. Cæterum hi dolores succedunt febribus aliisque biliosis morbis solutu difficilibus. Natura quippe crisin noxii humoris in alvum molita, nusquam vacuandi viam promptam reperit, quam illas membranas, unde illum è venis & visceribus in illas avertit. Hinc & continuæ febres & tertianæ sæpius etiam quartanæ his doloribus finiuntur, de quibus *Fernelius* in sua Pathologia consulendus.

Pro-

Progressum facimus ad *Prognostica*, quæ medicum admirabilem faciunt; hisce Hippocrates & Galenus summam sibi autoritatem & nominis gloriam compararunt. ut refert *Prosper. Alpinus præf. in lib. 1. de prog. c. 1.* de Evidemo, Philosopho ac Senatore Romano, qui ob felicem à Galeno secundum prænotationem artis Hippocraticæ adhibitam curationem in hæc verba erupit: Vaticinari scil. Pythium Apollinem ægrotantibus voluisse per os Galeni, & quibus remediis ad sanitatem revocari possint, & quæ die perfectè liberari debeant. Prognostica autem alia an affectus salutaris sit nec ne prælagunt, alia tempus durationis indicant, alia modum eventus determinant.

Salutis & mortis, quod attinet *l. Ratione doloris Gal. 6. de loc. aff. c. 2.* vehementissimos dolores, quamvis plures sint intestinorum partes, ad eorum refert; rationem addit hanc, quod rationi non consentaneum videatur, in tenuibus intestinis frigidus spiritus & similes humores retentos & dolorem in ipsis efficere, quia tenuium intestinorum tunicæ raræ ac tenues sunt, & non ita diu tales causas continere possint. Hinc *Capivaccius* loco sapius allegato scribit, malum hoc in genere non esse despiciendum, quia omnis vehementiæ particeps esse potest. Proinde dolor colicus quatenus est sensatio corrupta, admodum recedit à naturali statu; vires ac spiritus dissolvit, & partes principes, in consensum trahit: propter quem consensum, qui semper cum vehementia conjunctus, licet aliàs cæteri dolores citra angustiam intestinorum, quia moderati potius sunt, ex se & propria ratione periculosi non sint, dolor colicus periculo non vacat. Unde salutaris æstimatur Colica, in qua dolor est mutabilis, remissior nec constans, nec uno in loco pertinaciter hærens, neque ubi alvius omnino suppressa & feces indurata, sed si per clysteres & medicinas exhibitas excrementa dejiciuntur, aut flatu erumpunt. Contrà insalubris est, si dolores sunt acerbissimi uno loco fixi perpetui & constantes, si Excrementa planè detinentur. Cæterum si vigilia, singultus, vomitus, extremorum refrigeratio, sudores frigidi, syncope, tremor cordis & convulsiones superveniunt pro lethali æstimatur. Pessima illa habetur, si cum his omnibus anhelitus fateat & ructus

E fati.

fatidi emittantur, ac corpus statim intumescat. Hoc observavit *Rhases* in quadam virgine, quæ cum statim venter valde intumuerat 12. horis dolore colico enecata fuit. similem observ. vide apud *Gwilhel. Fabric. obscent. 2 obs. 74.*

2. *Ratione Subjecti.* Periculosius est secundum *Celeber. Sennertum* loco sapius cit. si totum colum afficitur dolore, quam si pars saltem. Si verò dolor urgeat secundum umbilicum & coli finem est minus periculosum, nam ibi est pars inferior, in quam clysteres strenuè agunt. Si dolor afficiat partem sinistram; magis est periculosum, adhuc magis si in coli principio & in llio dextro dolor resideat, quia causa difficiliorem exitum habet, & in hanc partem virtus clysterium agrè perducitur.

3. *Ratione causarum.* Colicus dolor ab humore crasso & pituita, intra tunicas coli conclusa, pertinax est ob partis cui inhaerescit crassitiem & densitatem, quia difficilius eradicari potest. Mitior est qui oritur à flatibus, imprimis frigidis, nam ipsi spontè vel per superiora vel inferiora erumpunt & adhibitis prædiis calidis facillè removeri possunt. Si verò flatus calidi sunt & maligni, quales esse solent in febre pestilenti lethalis est. Si autem prædiis in flatibus nihil auxilii tulerint, secundum *Hippocrem S. 4. aph. 11.* Hydrops prædicendus. Quibus enim, inquit, tormina adsunt & circa umbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui neq; medicamentis neq; aliter solvatur in sic cum hydropem terminatur. Maximè periculosus est dolor, qui ab inflammatione proficiscitur, quòd materia impacta ægerimè tollatur, & transitum ad Ileon minetur. Et quancquam, inquit *Sennertus*, qui in lleo est periculosior sit: tamen nec ille, qui in colo est, periculo caret, præsertim si inflammatio tanta sit ut urina supprimatur. Dolor Colicus ab humoribus acris & biliosis satis periculosus & morbus diuturnus est, ægrumq; crebris recidivis affligere solet, ita ut ægri sæpè multis annis in lecto decumbant, modo cum febre modo sine febre, doloribus singulis ferè mensibus vel longiore etiam intervallo recurrentibus. Haud periculo vacant sed satis periculosè laborare putantur ij, quibus infra nihil, vomitu verò corrupti & vitiosi humores

mores ejiuntur, accedentibus imprimis Epilepsia & convulsio-
nibus. Calculus difficiliter educitur; à vermibus si fiat dolor
iis dejectis facillime curatur. Si angustia, causas perpendamus
quid de illa praesagiendum facile liquet & ex antecedentibus
patet. Obstructio enim quae in crassis intestinis fit facilius tol-
litur, colicusque dolor inde ortus facilius sanatur. Sic humor
pituitosus difficiliter eradicari & removeri potest, quam flatus,
rebellis etiam & pertinax est Melancholia. Feces & alvi ex-
crementa indurata, si modo expultrix propter intensam frigi-
ditatem intestinorum labefactata non sit & malum non diu
protractum circa difficultatem educi possunt. Hinc docet *Sen-
nertus*, Lenius malum significari si excrementa sponte & per le-
nes Clysteres naturam irritata deiciantur & excrementa liquida,
flatusque multi per alvum excernantur, dolorque locum mutat.
Quod si fuerit subsidentia, quae ex disrupto peritonæo & intesti-
norum in serotum delapsu originem ducit, nisi intestina
reponantur antequam inflammentur periculosum & saepe ma-
lum lethale est. Quod si procedat ex vitioso situ intestinorum,
non disrupto ac lacerato Peritonæo, sed ob impetentes flatus,
vel violentum ictum aut consimilem causam & vix fieri potest
ut in propriam sedem redigantur periculo non vacat.

Longitudinis & brevitatis. Quidam dolor colicus brevi
solet terminari, quidam vero longius produci. Pro abundan-
tia, enim humoris, virium robore, causarumque productuum
diversitate, de longitudine & brevitate praesagiendum.

Modi eventus sunt varii, ob multiplicem exitum quem hic
affectus interdum instituit. Sic ille qui ex flatu oritur aliquan-
do juxta *Hipp. aph. Sect. 4. aph. 11.* in hydropem siccum desinit.
Interdum febris dolori colico supervenit & eum solvit, imprimis
si humor peccans sit frigidus, pituitosus crassus & flatulen-
tus, ut habet *Hippocrates aph. 40. Sect. 6.* Quibus dolor circa hy-
pochondrium est sine inflammatione, iis febris superveniens
dolorem solvit. Hoc perpetuum est apud *Hippoc. inquit Hol-
lerius super hunc aph.* quod quicumque morbi sunt à crassa & fri-
gida pituita, & flatibus, hi possunt solvi febre. Ratio est, quia
febris tenuat, incidit; coquit, preparat materiam ad excretio-
nem

nem & resolvit. In *Scholio addit*: Dolor qui sine inflammatione & absque humore calido excitatur, sive in interno sive in externo corpore, frigidam causam agnoscit necessario, eamque vel intemperiem, vel humorem frigidum, vel flatum. Huic nullum presentius est remedium calore febrili: ut qui multo potentius temperet, coquat, & discutiat, quam quivis alius calor foris admotus, hoc confirmatur ulterius *aph. 52. Sect. 7.* Quotiescunq; enim affectui præter naturam à copiosis flatibus, alicujus partis membranam distendentibus, alter supervenit affectus calefaciens & flatum discutiens: hic priorem solvit. Dolor ex humore acri & biliola frequenter in dolores dorsi, materiâ, quæ ad intestina confluerebat, eo delatâ, abire solet. Aliquando in arthritidem, materia ad articulos transmissa; interdum quoque in melancholiam & Epilepsiam, materia ad caput delatâ, migrat. Nonnunquam in abscessum coli intestini lethalem mutatur, ut patet ex observatione *Gvilhelm. Fabric. cent. 2. obs. 72.* Frequentissimè autem in frigidis & potissimum Germaniæ regionibus, in quibus pertinacissimi & diurni colici dolores oriuntur ferè semper in Paralyfin desinunt, qua superveniente statim sedantur. Ut testatur *Doll, Horstius l. a.* Frequens, inquit, est in Austria colicus dolor vehemens & diurnus, qui non rarò in Paralyfin terminatur. Rationes addit, tum quod pluribus adsit nativa quædam imbecillitas à parentibus, tali morbo sapius afflictis propagata, tum quod maximè huc faciunt vina Tartarea, materiam huic morbo subministrantia. Et hoc in Carinthiæ & Stiriæ provinciis, nec non etiam in Tirolis comitatu frequentissimè fieri observavit quoque *Eustachius Rudius lib. 2. de intestinorum dolore.* Addit quod Medici in illis regionibus Praxin exercentes valdè torquerentur, invicem inquirentes, quonam pacto & per quas vias materia in intestinis residens nervos motorios petere possit. Et certè cum gravissima adhuc inter Autores sit dissensio, quomodo Colica in Paralyfin degeneret? Operæ pretium esse duximus de illa permutacione nonnihil prolixius agere.

Amplissimus autem hic se disputationis ostentat campus, in quo liberum est ob Autorum & de ipsa materia & de viis per quas

quas in artus mittitur diffensionem aliquantulum excurrere & spariari. *Arculanus* citante illum *Foresto*, duplicem fovet sententiam, aliquando enim se observasse scribit, materiam colicæ petere nucham, aut aliquos nervos aliquibus membris particularibus deservientes. Aliquando autem cum *Paulo lib. 3. cap. de Paral.* statuit, fieri per mutationem materiæ ad Spinam, quando ita scribit: Colicum, Phlegmaticum & sanguineum sæpius permutari ad dolorem dorsî, idq; ob materiam magis subtilem factam per caliditatem dolorosam.

Eustachius Rudius l. a. in Incolis Carinthiæ & Stiriæ hoc ea de causa fieri arbitratus est, quia, cum ex aere & alimentis frigidis & humidis (cerevisiis enim & pane quodam laxo, & spongioso, nec probè cocto vescuntur) plurima pituita copia in his congeratur, & propter calidam ipsorum ægrotantium temperiem, flava quoq; bilis exuberet, intestinis à pituita obstructis, flava bilis descensus inhibetur, à qua in intestinis detenta, & à pituitæ lentore arctius coercita, acerbissimi excitantur dolores, hæc itaq; materiæ, dum aliquando tempore ad invicem permiscentur, & vi caloris, & præsertim attenuantium medicamentorum extenuantur, & in vaporem attolluntur, facile, ut merito bilis permixtæ, quæ vehiculi vicem gerit, in caput primum ferantur, quo fit ut primo, vel cataphoram, aut epilepticam nec non interdum apoplecticam accessionem inferant, deinde à cerebri expultrice ad nervorum principium, & subjectas partes protruduntur, & tunc primum succedit Paralysis, & dolor sedatur. Non quod materia omnis, quæ intestina affligebat, ad nervos fuerit delata, sed quia intestinorum sensus, cerebro & nervis à materia obsessis, magna ex parte hebetatus remanet, quia dolor vehementior alterum obscuret.

Casparus Hoffmannus in consiliis Medic. à *Laurentio Scholzio* editis consil. 173. pro quodam Theologo, in hac est sententia, humores, qui ad artus rejiciuntur, non contineri in intestinis, sed tum demum fieri Paralyticam: ubi jam maxima pars humoris pituitosi in intestina effusa, per alvum excreta, & per paroxysmos absorpta est, ut eam quodammodo mitescere & rariorem invadere colica videatur. Tum enim reliquos humores pituito-

uitosos, & præsertim eos qui sunt in capite propter dolores, inediam, vigilias, calidorum & incidentium medicamentorum usum attenuatos, relicta consuetâ priori via, ad propriam viam, & ita secundum nervos ad musculos & sic ad manus & pedes contendere. Hoc autem non de omni Colicâ specie, sed de ea tantum, quæ magna ex parte pendet ex prolapsu pituitosi humoris ex capite per venas in Intestina, intellectum vult.

Volcherus Coiter. in miscel. observat. anatom. & Chirurg. ex relatione Celeberrimi Sennerti Instit. lib. 2, part. 3, Sect. 2. c. 5. statuit: Paralyfin hanc oriri ab aqua tenui & limpida, quæ in cerebri ventriculis, atq; in Spina dorsi collecta sensim à superiore parte nervos irriget, quoad pervenerit ad eorum extremitatem. Et hanc sententiam fovere quoq; videtur *Carolus Pifo. Sect. 4. observ. de morbis infim. ventr. à colluv. serosa cap. 2.*

Felix Platerus Prax. tom. secund. l. 2. c. 2. de motus impotentia causis ab hac sententia recedit, & docet; talem excrementitium humorem ad nervos partium quarundam delatum, aut illic congestum, non ex cerebro, sed aliunde ortum, partibus quibusdam propriam inducere Paralyfin. Qui sæpenumero aliis quoq; acribus humoribus & biliosis perfusus, vel aliâ putrescens, nervos non tantum irrigando, sed & irritando, dolores cum resolutione partis, sese offerentes, & in convulsiones interdum desinentes causet.

Nonnulli in quorum numero quoq; est *Andreas Laurentius Anatom. lib. 4. q. 8.* confugiunt ad *σπιρνωὺν ἢ συγγῆν* Hippocratis, & statuunt quia omne corpus transpirabile & conflabile, nihil obstare à nervis in intestina humorum decubitus fieri & ab intestinis humores crudos, sed attenuatos in nervos rapi: & multos esse occultos ductus nobis incognitos, per quos humorum fiunt translationes, & mirabilem esse vasorum omnium societatem.

Gregorius Horstius centur. probl. Medic. Greg. p. 6. Lxxv. Decad. 2. de morbis capitis. q. 8. experientia edoctus statuit, Paralyfin; quæ colicos dolores sequitur, fieri ob effœtam & debilem constitutionem musculorum, qui respectu substantiæ nervosæ & membranosæ, à materia affluente præter naturam afficiantur,

tur,

tur, ita ut motum & sensum etiam si spiritum animale afflu-
entem habeant, exacte perficere nequeant. Materiam autem
morbificam ab intestinis ad articulos & musculorum habitum
pervenire mediantibus venis. Et hoc probat ex signis, instanti
tali mutatione, accidentibus, ubi enim, inquit, expectanda est
in colicis doloribus resolutio membrorum, statim urina tingi-
tur ad modum, & subnigra apparet, ob materiae admistionem
in venis, conqveruntur aegri de ascendente quadam aura frigi-
da iis in locis, ubi positus est vasorum majorum & natura forti-
ori existente, materia ex habitu musculofo expellitur, ac lo-
co paralyseos illius, fit in extremitatibus color Ictericus vel a-
lius praeter naturam.

Et hanc sententiam cum Erasmo amplectitur quoque; *Cele-
berrimus Sennertus Inst. lib. 2. part. 3. Sect. 3. c. 5.* & statuit: Mate-
riam hanc e meseraicis atque; intestinorum venis regurgitare in
venam cavam atque; hinc ad musculos a natura extrudi. Nam si
humoribus illis, qui colicam gignunt aditus quasi pracluda-
tur, ut liberè in intestina effundi non possit: quod variis de
causis fieri potest: e venis meseraicis in venae cavae propagines
regurgitant, atque; hinc in habitum corporis & musculos, in quos
venae terminantur a natura effunduntur. Quo fit ut nervi &
tendines, qui musculis inseruntur, tum ob plenitudinem, spiri-
tum animale non admittant; tum imprimis propter molli-
tiam tendi & membra quibus inseruntur trahere nequeant, unde
immobilia quasi permanent. Quod autem materia pec-
cans in colicis doloribus potius articulos quam partes petat,
rationes dat praenominatus Horstius, & primo ponit na-
turae Expulsionem, quod scilicet natura fortior ejus-
modi materiam expellat, quoad fieri potest, ad remotissima
loca. Deinde materiae singularem proprietatem, qua nervo-
sis & membranosis musculorum partibus praeter ceteris est ami-
ca. Hocque; probat exemplo materiae Canceri, quae citius faciem
& mamillas occupat quam alias humani corporis partes.
Sic strumosa resolutiones ad collum potius quam alibi efflu-
escere solent.

Omni:

Omissis autem illorum opinionibus, qui, non omnem Colicæ affectionis causam ad membra ferri statuunt, sed illam solum quæ in capite gignitur, & ideo ad membra pervenire, quia ab ordinaria via deflectat & secundum nervos ad musculos ad manus ac pedes contendat. Omissis quoque, quia manifestiores sese ostendunt ductus, viis occultis: merito recentiorum utpote *Gregorii Horstii & Cel. Sennerti* opiniones & placita, cum nihil absurdi in se contineant, apprehendimus, amplectimurque. Et præter venas illas meseraicas, tanquam vias propiores, etiam admittimus, cum *doctissimo Spigelio lib. 6. hum. corp. fab. c. 4.* arterias meseraicas, per quas humor iste morbificus regredi potest in arteriæ magnæ truncum, & arterias lumbares, quæ non solum sanguine turgescente vicinis comprimere nervos, sed & aliquid serosi humoris ad eas effundere possunt. Et has vias etiam *Sennertus*, illis institutionibus demonstratis, *Prax. lib. 3. part. 5. Sect. 2. c. 4.* superaddit, quando ait: non necessarium est semper ut materia primum ex intestinis ad cerebrum & hinc in nervos feratur. Sed propiores vias esse putamus, ut in *Instit. lib. 2. part. 3. Sect. 2. c. 5.* dictum. Hoc saltem hic addimus, aliam adhuc viam, per quam materia ista in Spinalem medullam deferri, & Paralytin efficere possit, monstrare recentiores Anatomicos, nimirum ramum quendam, qui ab arteria orta, non longè à ramo mesenterico porrigatur, & serpat in spinam, ejusque vertebrae. Ab intestinis enim arteriam mesentericam in arteriam aortam, tandemque per ramum hunc in spinalem medullam materia transferri, Paralytinque efficere potest. Aliorum auctorum opiniones quid veri aut falsi in se habeant, qui desiderat, consulat Viros Excellentissimos & multijuga experientia doctissimos *Gregor. Horst. Centur. problem. Medic. Therapeut. Decad. 2. q. 8. Item Frisch. de Scorbuto. Observat. lib. 4. obs. 10. Sennert. Instit. lib. 2. part. 3. Sect. 2. c. 5. Prax. lib. 1. part. 2. c. 27. lib. 3. part. 3. c. 2. Part. 5. Sect. 2. c. 4.*

Huc usque essentiali causas, signa & Prognostica absolvimus, restat jam, ut ad Curationem & præsidia, quorum auxilio vitia methodicè profligantur, & arcantur, descendamus. Ritè autem qualibet curatio perficitur, si secundum Indicationes,

nes,

nes, quæ medendi ratio certissima & Medico cum primis digna, instituitur. Viâ enim Indicationum auxilia sunt invenienda, auxiliorumq; materiæ investigandæ. Fit autem non raro ut propter doloris vehementiam, vires resolventem, Medicus, quod, qui Methodum in omnibus nimium pertinaciter exquirat, pariter cum morbo plerumq; hominem de medio tollat, & methodica illa ratione defecere cogatur, nec ordinariâ viâ ingredi liceat, sed extraordinariâ interdum sit progrediendum & curatio ad id quod magis urget, ne morbus inde gravior pejorque fiat, dirigenda, uti eruditè monet *Gregor. Horst. in appendice observat. 6. libr. 4.* Proinde rebus sic stantibus Indicationes quoq; in *Ordinarias & Extraordinarias* distingvere lubet.

Ordinarie sunt tres, quia tria quoq; sunt indicantia à quibus omnis indicatio desumitur: Morbus scilicet. Morbi causa & vires. *Cumtoria* quæ presentis doloris causæ continentis extirpationem sùadet. *Præservatoria*, quæ antecedentium causarum remotionem imperat. *Vitalis*, quæ vires attendit, quæ sui conservationem & corroboracionem, tam per alimenta boni succi facilisq; concoctionis & distributionis, quam per medicamenta appropriata præcipiunt.

Extrordinarie symptomati urgenti, quod hoc in malo efficit dolor, præsertim vehemens pungitivus viresq; summè lædens, subveniendum docent. Magnitudo enim doloris, inquit *Galenus lib. 6. aph. 5* quanta sit perpendenda. Nam ubi dolor urget partem aliquam in primis vehementior, semper fit attractio ad partem dolentem, & doloris atrocitas corrumpit humorem & novam doloris causam continentem semper gignit.

Materia auxiliorum, quibus ordinariis indicationibus satisfacimus, ex usitatis hauritur fontibus *Chirurgia, Pharmacia & Dieta*. Sub his tribus enim omnia medici artificis instrumenta, quibus ad medendum opus habet, continentur. Hi quidem fontes ordine considerandi essent: verùm, cum ut supra innuimus dolor ipse aliquando urgeat, ut periculum sit, ne vires prius opprimantur quam causa pertinacissimè resistens tolli possit, nos sepositâ ad tempus ordinaria curâ, primum quomodo dolor sedandus, considerabimus. Sicut enim ven-

ter, inquit *Hollerius* caret auribus, sic nec dolor aures habet. Et *Galenus 12. meth. Med. c. 7.* docet, quod si doloris causam admittere possumus, contra symptoma non pugnamus, sed ægritudinem nos curamus. Sed si ab aliqua occasione prohibiti, affectui, seu causæ doloris submovendæ incumbere non liceat, vehementiam doloris mitigari debemus.

Utimur autem ad sedandum dolorem *Anodynis & Narcoticis*. Illis, quod ea causam hanc æqvabilem reddunt, non autem submovent, corporisqve substantiam similitudine quadam fovent, & ita sunt moderata ut familiaritate elementorum, naturæ, partium calorique insito consentiant. Anodyna enim sunt, juxta *Sennert. Inst. lib 5 part. 1. Sect. 1. c. 7.* quæ temperata sunt corporiq; nostro temperie similima & proinde substantiam & calorem corporis nostri similitudine & familiaritate quasi fovent & demulcent, blando suo calore meatus referant, tenuitate substantiæ in eas subeunt, omnia æqvabilia reddunt, partem ut minus dolori apta sit laxant & emolliunt &c. Narcoticis utimur quatenus est tristis & corrupta sensatio, huic enim opponuntur remedia quæ habent vim stupefaciendi sensum, hæc, inducto stupore, partis sensum hebetant ac ceu sopiunt, quod doloris urgentem causam eò minus percipiat. Fallitur ergò duntaxat hoc solamine & blandimento non admittitur dolor. Sic enim describuntur à *Sennerto* quod difficil. sint, quæ peculiari vi stuporem parti inducunt, ut dolorem non sentiat, causa doloris relicta. Monet autem *Gal. cap. ult. Meth. med.* Narcotica nisi summa urgeat necessitas imperanda haud esse, & ibi demum, ubi summus est & intolerabilis cruciatus, cum exquisito sensu, præcipuè in eo qui naturâ molli pusilloq; est animo: ubi consuevit vires, gravia incidunt animi deliquia, & à reliquis auxiliis desperatio, ac curatio propè deplorata.

Anodyna quoad materiam sunt: *Simplicia: Radices: Altheæ, liliorum alb. malvæ.* Herbæ: *Altheæ, anethum, chamæmelum, ebuli fol. linaria, malva, melilotus, nicotiana, oculi populi, Sambuci fol. Verbascum.* Flores: *anethi, chamomil. croci, lil. alb. melilot. Primul. veris, Sambuci, verbasci.* Semina: *fœnugr. hordei,*

hordei, lini, Sesamin. tritici, amygdal. Gummi: caranna, elemi, Sperma ceti, tacamahaca. Ex animalibus: *Axungia cuniculi, butyrum rec. insulsum, porci, castoreum, lac repidum, limaces rub. lumbric. terrest. medulla cervina, vitulina, asinus, omenta & pulmones animalium calentia, pinguedo anatis, anseris, caponis, gal- lin. humana, propolis, vitell. ovor. Zibethum.* Preparata & Composita: *Aqua chamomil. melilot. Sambuci, verbasci. Decoctum altheæ, lil. alb. malva, cum capite, intestinis & pedibus pervecis. oleum amygdal d. anethi, avellan. chamom. Jasmis. lauri, lil. alb. lini, lumbr. terr. è melilot. ovor. popul. Sambuc. ver- basc. vulpini. Unguent. anodyn. August. Crollii dialib. martia- tum, pectonle resumptivum.* Cataplasma ex medulla panis albi cum vitellis ovorum, Croco & lacte. *Emplastrum de baccis lauri, divinum, de meliloto oxycroceum &c.* Hæc igitur nunc intrin- secus assumuntur, nunc per Clysteres infunduntur, nunc Ex- trinfecus, vel in forma fomenti, vel inunctionis, vel linimen- ti, vel Emplastri administrantur. Hinc in materia calida in- tus sumuntur *potus lactis, juris pingvis cum butyro ol amygdal. mixtum cum oleo rosac. Capivaccius l. sapius alleg. scribit:* si dolor fiat à causa calida, uti possumus vel sinceris anodynis, vel miscere possumus frigida. Ut sunt *viola hordeum &c. & hoc medicamentum ita mistum anodynum tum sanans est. Sennertus oleum amygd. dulcium recens dat ab ℥ij ad ℥v cum Sacchari ℥ß additis Syrupo violaceo & speciebus diarrhod. Abbat.*

In materia frigida addi possunt, *Anethum, melilotus, fe- numgræcum, chamemel. Oleum amygdal. amar. quod & ipsum est medicamentum & anodynum & sanans, humectando enim dolorem lenit & abstergendo ratione amaritudinis colicas do- lores ex crassa & viscida materia ortos sanat.* His succedunt Clysteres ex prædictis ut sunt flores *chamemel. aneth. fol. mal- var. branc. urfin. altheæ, parietar. semin. sanugræc. lini, Caricæ pingves butyrum recens, adeps vitulin. gallinac. anatin. Oleum commune, sesamin. amygdal. dulc. In frigida Ol. chamem. aneth. de semin. lini. amygdal. amar. auctorum decocta.* Extrinfecus fiunt inunctiones ex *oleo olivarum, violar. rosar. compl. mixtum*

cum vitello ovi, ex oleo item anethi, Chamomill. amygd. dulc. buty-
tyro recent. adipe humano, vitulino, anserin. Omentum castrati
calesfactum, cum ol. ros. vel amygd. dulc. vel vesica repleta aliqua
portione ol. ros. & amygd. cum decoct. malvarum violar. & chamo-
mel. Emplastrum ex mucilagine Psyllii oleo ros. vitell. ovorum &
butyro. Diachylum minus solutum oleo rosac. & chamæm.
Probatum etiam usus balnei ex oleo vel aqua dulc. in qua mal-
va copiosa fuerint incocta. Sacculi & Cataplasmata ex iis-
dem & similibus in eundem usum parantur. *Quoad usum*
hoc observandum, ne illa differamus, donec vires alias imbe-
cilles & labascentes prorsus deficient. Deinde illa quæ per
os dantur pro doloris vehementia semel, nonnunquam bis ex-
hiberi possunt. Externis verò ut Clysteribus, fomentis, lini-
mentis, Emplastris, balneis & similibus sæpius & frequentius
uti licet, diligenter tamen observato monito Sennerti, ne val-
de calefacientia, ubi saltem dolorem sopire, animus est usur-
pentur, quia calefacientia non anodyna. Sed causam respici-
entia sint. *Quoad modum vult Aetius*, si passio indicantis sit
difficillima, applicetur medicamentum quod efficacissimè agat,
ut est vesica decocto chamæmel. aneth. melilor. Sem. lini fol.
malvæ & althææ repleta. *Avicennas*, citantibus illum Eusta-
chio Rudio & Capivaccio vehementis juvamenti remedium es-
se ait: Si vasculum pluribus foraminibus refertum, quod est
in communi usu pro irrigandis hortis, liqore ex aqua dulci ca-
lente simplici, vel cum anetho, aut scœnu græco aut conveni-
ente decocto repleatur, illudque elevetur à patiente, ad longitu-
dinem statutz humanæ, ac in modum Stillicidii admoveatur,
& liquor in locum affectum dimittatur. Verùm cum hujus-
modi cura & medicamentorum applicatio nostris temporibus
non sit in usu nec apud quonquam Recentiorum inveniantur,
tutius est ut in quolibet dolore si fiat à causa frigida usurpetur
anodynum actu calidum non frigidum: in causa verò calida
erunt moderata h. e. tepida potius quam calida & frigida.
Si præterea dolor sit in parte dextra ratione jecoris laxantibus
corroborantia admiscenda. *Quoad tempus quæ intus sumun-
tur nisi dolor sit ab inflammatione*, tunc enim illicò sanguis
mit-

mittendus, quam primum possunt exhibeantur. Quæ verò extra applicantur illis non utendum, nisi præmissâ aliquâ alvi lenitione. In principio enim quia laxant pars ad recipiendum magis prona redditur & dolor augetur. *Quoad ubi.* Anodyna externa in quolibet dolore intestinorum abdomini & parti dolenti possunt applicari. Et sicut probatur anodynum, si tenuia intestina dolore cruciantur, per os assumptum, ita laudatur, si crassa laborant, per sedem & inferiora applicatum.

Si dolor hisce non cedat & Anodyna ad sedandum dolorem non sufficiant, dum demum deveniendum est ad Narcotica. Commodissimè autem usurpantur in Colica à mordaci & acri humore orta, non quidem, ut nonnulli opinantur, ratione frigoris, sed ratione virtutis peculiaris, quâ humoris acrimoniâ mitigandi, eum in crassandi mersumq; & motum ejus inhibendi vim habent. In causâ verò & materia frigida videtur res difficilis, & an administranda? oritur dubium: tum quod Narcotica hoc mali conjunctum habeant: ut calorem nativum abundant, humores incrassent, curam retardent, non raro planè contractos reddant laborantes. Sic *Zacutus Lusitanus ex Avicenna, de medic. PP. hist. lib. 5. hist. 28.* refert, quendam qui sibi collirium supposuit ex opio mortuum esse. Hisce ad stipulatur *Galenus lib. 12. verb. med.* In dolore colico, inquam, ex causâ calida lubentissimè admittimus Opiata, nam leniunt dolorem & causam etiam interdum respiciunt, quæ calida & tenuis, quæ opiatas crassa fit & turgidior redditur, in frigidis perniciosâ sunt, incrassant enim tunicas, & quancquam mitigari dolor videatur tamen redit. Verùm videtur Galenum ibi locutum fuisse ex hypothesi illorum qui statuerunt Narcotica esse frigida, & de Narcoticis crudis simplicibus & incorrectis, uti illum interpretatur *Hercules Saxonia Præf. Med. l. 3. c. 25.* Et ex sequentibus verbis colligere est illum admisisse Philonium Romanum, ibi enim ipse inquit, impositum esse Euphorbium, piper, crocus &c. ut attenuent, ac incidant crassos & viscidos humores. *Hollerius libr. 1. de internis morbis*, ex mente Galeni de hisce medicamentis, hæc refert.

A Galeno hæc medicamenta narcotica, 9. καὶ τὸπρε, anodyna & κατ' ἐξοχὴν Colica nominantur. Quod autem narcotica stuporem adferant & calorem nativum obtundant & tandem mortem inducant, id de illorum intempestivo applicandi & exhibendi modo intelligendum. Caterum Experientia hodierna abundè testatur, Narcotica omnino etiam in causa frigida & ubi maxima urget necessitas, & intrinsecus & extrinsecus locum habere; modò circumspectius nec astituta frigida, quod teste Hipp. Sect. 5. aph. 18. valdè ab immodico usu frigidorum partes naturà frigidiores quales sunt ossa, nervi, spinalis medulla, membranæ &c. offendantur & lædantur; sed calidis & attenuantibus correctâ adhibeantur.

Sunt autem Narcotica: *Opium, Hyoscyamus Mandragora, Solanum, Papaver: semen, succus, & Syrupus de Papavere.* Item *Theriaca: Dracodidum, Philonium Romanum, Persicum, Requies Nicolai; Pilule de Cynoglossa: Oleum Hyoscyami, de Papavere; Horum autem omnium loco probatur Laudanum Opiatum Crollii Basil. chym. Horstii in append. lib. 4. de morbis viscer. concoct. Sennerti, Schalleri.* Est enim excellens anodynum ac specificum & ut Crollius loquitur ἐνεργουα πωρεσ παρὼν ὀδύνας, extremumq; refugium verè & laudabile medicamentum. Plura de laudani hujus Encomiis & laudibus vide apud Crollium, *Quercetanium, Libavium Syntag. arcan. chym. lib. 8. cap. 44.* Huc pertinet *Unguentum Populeon, Nymphae, Rosarum, Pilula Anodyna D. Riverii* quæ

R: *Castor. el. ℞,*

opii diligent. cum pistillo calido contus. & dissolut. cum vino Malvat. ℞.

Succini albi ℞.

Spec. diagal.

Arom. Rosat. ana ℞ij.

Euphorb.

Piper.

Croc.

Myrrh. anagr. iij.

Cum melle quantum satis f. Massa.

Pilu.

Pilule Anodyna Plateri quæ

℞. *Bdell. sic. plantag. emollit. ʒj.*
opii dissol. in aq. vir. ʒj.
f. Massula.

Sic pilula de Cynoglossa Quercetani

℞. *Rad. cynogl. arid.*
Sem. hyosc. alb.
Opii ana ʒʒ.
Myrrha ʒvj.
Tbur. ʒv.
Garyoph.
Cinam.
Styrac. calam. ana ʒij.

Cum aq. ros. f. Massa.

Quoad usum: his, imprimis simplicibus rarioribus vicibus ob vehementiam quam habent utendum, compositis vero & ritè correctis frequentioribus. *Quoad modum & ubi:* exhibentur vel per os, vel per Clysteres injiciuntur, vel extra applicantur, & rarius per os neq; illicò ad illa confugienda nisi dolor urgeat & sit intensissimus, viresq; adhuc constant. Si enim ut monet *Cel. Sennertus* viribus jam prostratis & ubi ferè morti vicinus est æger usurpentur, non solum non profunt, sed agros etiam interitum accelerant, dum spiritus jam ante languentes aut deficientes sopiunt quasi, & calori nativo obsunt.

Quoad quantum: si dolor sit summus, summa quoq; probatur dosis. *Reqvies magna,* *Philonium Romanum* dantur juxta *Hollerium Capivaccium & Sennertum* ad ʒj. cum decocti flor. chamamel, ʒij. & Syrup. Papav. ʒʒ. *Laudanum opiatum Crollii* gr. ij. l. iij. pondere. *Horstius* *Laudanum suum* cum magisteriis illustri Personæ 8. gran. pondere exhibuit. *Hollerius* quendam dolore colico per biennium laborantem Narcoticis curavit: cui alternis diebus Clysteres ex lacte injecit, alternis diebus grana x. *Pilul. de Cynoglos. cum conservæ nenuphar.* propinavit.

Et hæc de materia medica Anodynorum & Narcoticorum, jam & hinc de illis quæ ab antiquis & recentioribus non-

nul-

nullis specifica, & quod totâ substantiâ & ôculta proprietate
dolori medeantur, nuncupantur, agendum esse. Verùm cum
illa etiam ad reliqvas doloris Colici species referri & applicari
possint, de illis etiam post aliorum remediorum tractationem
agamus. Nos revertimur ad indicationes ordinarias, & ma-
teriam remediorum, quantum quidem vires permittent, ex an-
tedictis fontibus hauriamus.

Ex *Cheirurgia* occurrit *Venæsectio*, hæc enim materiarum
Chyrgicarum præcipua est, quia sanguinem evacuat sensibi-
liter. Quæ, quamvis ratio in dolore colico concedatur, attam-
en si adsit Plethora & sanguis vehementer peccet vel ratione
causæ principalis ut in inflammatione, vel ratione causæ minus
principalis & sine qua non, ut in dolore à bile & acri humore,
consentientibus naturâ, Temperamento, habitu, humorum
dominatu, consuetudine & Diatâ, commo dè instituitur uti no-
bis hujus affectus curationem compendiosè docet & monstrat
Alexander Trallianus, quam etiam secutus est *Forestus* in viro
quodam sanguineo & multo vino potenti utente. Si, inquit
Trallianus, colicum affectum ob inflammationem intestini fieri
contingat, nequaquam purgationem in his, præsertim inter ini-
tia & cum illa nondum ad concoctionem pervenerit exhibere
audebis. Accidit namq; ut datum medicamentum humores ex
illæsis, ac sanis particulis trahat & transmittat affectis. Cum au-
tem hæc id quod illatum est nequeant propellere, necesse est do-
lorem, vigilias & tormina augeri. Quapropter purgatio inflam-
matione tentatis danda non est. Venæ autem sectio adhibenda
& paulatim ex toto corpore vacuatio tentanda, eò quod uni-
versa inanitio tantum præsidii non adferat, quantum quæ pau-
latim fit. Porro si propter inflammationem etiam urina sup-
primi contingat venam & in talo & in superiore parte secare
non est alienum, sæpe enim cum hoc nos fecissemus & alvi &
urinæ excretio secuta est. Et hæc *Trallianus*. *Tempus* venæse-
ctionis quod attinet. *Rhasis* in initio secat venam. *Aetius* ante
usum Topicorum. Commodissimum autem tempus videtur,
cum materia adhuc in fluxu est, in principio scilicet, ibi enim
sanguis alia indicantia vincit. *Ubi* autem & in quo loco: omnes
venam

venam cubiti secant. *Avicenna* primum basilicam mox saphenam referat. *Alexander* in suppressione urinæ tali venam rundi vult. *Eustach. Rudius insignis Philosophus & Medicus* Basilicam dextram secant, & si dolor partes supra renes vel umbilicum infestet, & magis in parte dextra, secundâ vice & eadem die ex dextra Salvatella sanguinem mittere jubet. Si magis sinistras partes urgeat ex sinistra brachii vena. quod si infra umbilicum sinistri lateris infestet, venam pedis è directo doloris referare debemus. Tundenda igitur erit vena brachii, jecoraria, si inflammatio sit supra umbilicum, cum revulsio ex oppositis & quantum quidem fieri potest è parte adfecta remotissima instituenda est & ex venæ eligendæ quæ cum mittente communionem habent. Jam autem nulla pars corporis organica majorem cum hepate, tum ratione vicinitatis, tum ratione connexionis venarum ipsis intestinis affinitatem habet, docente *Riolano. Anatom. lib. 2. c. 24.* Si infra umbilicum inflammatio residet, ita ut urina supprimatur secundum *Trallianum* secetur derivationis gratia vena malleoli, & ubi prius per brachii venam facta est revulsio. Nam eandem à principio aperire, secundum *Galenum lib. de curat. per sang. missionem. c. 16. ad Glaucon. c. 2.* nihil aliud est, quam malum augere, & jam antea ruentem ad partem affectam sanguinem magis attrahere & precipitare. In paucâ tamen sanguinis redundantia & in principio locum habere potest, præsertim in nostris regionibus. *Ratione quantitatis*, tutius est imo consultius sectionem per intervalla repetere, & nunc paululum nunc plusculum, prout vires se habent, repetitis vicibus, cum eadem exinde proveniat utilitas: & corpus æque refrigeretur & causa affectus dematur, sanguinem detrahere, Quântitas tamen ex sententia medicorum ʒvi . vij . l. viij . si plethora adsit non transcendat. Sic *Forestus* uno die ʒviij . per venam jecorariam, postero die ʒiij . per venam saphenam detraxit.

Cucurbitula si venæsectio, à viribus imbecillibus, vel atate aliisq; non consentientibus inhibeat, probantur; & non tantum quatenus ob inflammationem venæsectionis vicem gerunt, sed etiam quatenus propria ratione, ut medicamentum

G

tum

tum flatus discutiens, agunt. Loco Venæsectionis si adhibenda; scarificate superiori dorso, vel dorso & cruribus admovēde sunt. Si verò propria ratione; laudatur cucurbitula magna cum multa flammâ post totius evacuationem umbilico imposita. In hujus defectu alii vulgare pœculum vitreum suppositâ laminâ panis, cum cerea incensa candela vel etiam ollulam parvam apponunt. Hujus cucurbitulæ testem habemus *Galenum 12. M. M.* videbitur tibi, inquit, præsidium hoc in hujusmodi affectibus incantamenti cujusdam simile quid efficere, sive in intestinis, sive in quavis alia corporis particula flatus fuerit excitatus: Illic enim cucurbita admota, qui spiritu flatuoso cruciatur, tum à dolore liberi, tum omnino sani redduntur.

Hirudines quantum auxilii hic habeant non video nisi forsan inflammatio ex obstructis hæmorrhoidibus & aliâs fluere consuetis, originem habeat, Hirudines enim iis locis corporis in quibus cucurbitulæ consistere nequeunt, applicantur, & jure quasi dicatæ sunt ano ad venarum hæmorrhoidalium tunicam perumpendam. Uti de illis fusiis agunt *Johan. Andr. de Cruce Chyurg. lib. 5. de venæsect. c. 41. Paræus lib. 16. c. 62.*

Cauteria quod spectat, de illis nihil certi inter autores occurrit, & tantum *Forestus* l. a. meminit illorum, & scribit quosdam in declinatione tam curandi quam præservandi gratia etiam cauterio usos fuisse, nosq; ad Gradum qui tantum illa in colica pituitosa admittit, in aliis verò non, ablegat. *Johannes Andr. à Cruce in sua Chyurgia aurea* longâ serie morbos in quibus cauteria adhibentur enarrat, sed colici doloris non facit mentionem, neq; etiam *Paræus*, & si conditiones ab ipsis adductas, cur cauteria applicentur? exactius consideramus & perpendimus, non videmus qua ratione hic locum habere possint. de quibus tamen quia instituti nostri rationem transcendit citatus autor consuli potest, ut & *Job. Riolan. Encheirid. Anat. lib. 5. cap. 4.*

Nos progredimur ad *Friktiones & Ligaturas*, quæ majus emolumentum & commodum secundum nonnullos afferunt, Hæ enim quatenus sunt vehementes & dolorificæ extingvunt dolorem colicum, quia secundum *Hipp.* dolor remissior à vehementem-

hementiori extingvitur. Quatenus verò linteis calidis, sive manibus carnosis & calentibus in toto ventre & extremis adhibentur, revulsione gratia instituuntur, ut poros cutis aperiant, flatusq; discutiant. Uti hoc testimonia Galeni demonstrant, quæ omnia docent, extremorum vincula succos potenter revellere, & ideo etiam sanguinis aliorumq; humorum fluentium impetum sistere. Sic apud *Oribas. lib. de revulsione cap. ult.* hoc scriptum reliquit, vehementissimos humorum influxus revulsoriis præsiidiis ingruere prohibemus. Revulsoria autem præsidia sunt vincula quædam artuum. Et *g. secundum locos c. 4.* succos ad stomachum fluentes, dolorem ac distensionem effecturos, ligaturis extremitatum partium fortiter adhibitis, revellere præcipit.

Ad Cheirurgiam quoq; pertinet, prolapsi intestini in suum locum, si ex ruptura colicus dolor oriatur, apta & comoda restitutio. Diximus autem supra ex intestinis duo tantum Cæcum & Ileon in serotum delabi & doloris causas existere posse, idcirco etiam de illorum repositione hic tantum agamus, illorumq; reductionem, ne error aliquis committatur, secundum præcepta & modum Cheirurgorum, utpote *Paræi, Johann. And. de Cruce, Guilbelmi Fabricii Hildani, & Celeber. Sennerti* iustituamus. Si igitur intestina ex ruptura Peritonæi in serotum præter naturam descenderint & extra propriam sedem prolapsæ fuerint, statim si flaccida & vacua reponenda, si minus Clysterum & Externorum ope (de quibus infra) feces molliores reddantur & educantur, post æger supinus in temperato loco situetur, vel etiam in balneum emolliens ponatur, deinde intestina manibus suaviter versus aperturam repellantur & versus superiora comprimantur, donec paulatim ad superiora & interius universa impellantur. Reductis intestinis, ruptura consolidanda & ne intestina inflammatione corripiantur, & crurum & brachiorum ligaturæ instituendæ; ne autem iterum excidant, fasciæ seu subligacula ventri infra hypochondria supra coxendicem propè inguina applicari possunt, ita tamen ne partes, quæ sunt supra Illia & ossa obliquant, aut cutem atterant. In comoda enim fasciarum applicatione in

junioribus & recentioribus rupturis tota ferè curationis spes sita est, inquit *Sennertus*, & *Reinerus Solenander conf. Medic. Sect. 4. conf. 13.* scribit: Se non paucos hernia affectos juvenes in quiete degentes, fasciæ commodæ ope percurasse, non admodum multis adhibitis medicamentis. Hujus fasciæ seu cinguli formam & parandi modum qui desiderat, consulat *Paræum lib. 7. c. 15.* *Platerum tract. 3. Sennert. Prax. lib. 3. part. 2. Sect. 1. cap. 6.* *Reiner. Solenand loco citat. & consil. 16.* qui omnes satis prolixè ejus formam depingunt & parandi modum ostendunt.

Si colicus dolor sit extorsione vel intestini cujusdam extra propriam sedem prolapsu, tunc corpus & crura supra & deorsum extendantur, venter oleo liliaceo & amygd. dulc. leniter descendendo & ascendendo fricetur & semper ad latera trahendo ad locum ubi intestinum tortum percipitur. Et si hac administratione ad naturalem situm nondum redeat, fortior frictio adhibenda est, inclinando modo in dextrum, modo in sinistrum latus, sursum deorsumq; & subinde ægrotus contrahat crura, rursus sublevet secundum Illia, nonnunquam inordinato motu se projiciat, de latere in latus sevolvendo, donec intestinum ad propriam sedem fuerit reductum, & tunc feces ope Clysterum educantur & venter latâ fasciâ structura congrua, ne intestinum dislocetur deligetur, ac pariter ob metum inflammationis ligaturæ crurum & brachiorum adhibeantur. Restat adhuc ultimum curandi medium Sectio, scil. quæ tamen adhibitis, prius aliis auxiliis summâ cum diligentia & omnium exacta consideratione & si ex aliis auxiliis nihil commodi proficiscitur dum demum instituenda. De qua consulatur *Fallopius, Platerus, Fabricius Hildanus cent. 1. & 2. obs. 8. & 32. Paræus lib. 7. c. 16. Hollerius lib. de morbis inter. c. 62.*

Pharmacia respicit causas, de quibus hic agendum & studendum ut causam mali auferamus, sic enim dolor verè mitigabitur. Quia verò causâ est multiplex meritò curatio in tot capita, quot sunt præcipuæ doloris causæ distingvenda venit. Primo igitur, ut teneamus ordinem causarum supra propositarum occurrit dolor colicus ex humore crasso lento & pituitofo, hic enim frequentior est quam alii omnes.

Pro

Pro hoc superando tres se manifestant indicationes *Pen-
tris lenitio*. Nam in omni colica curanda prospiciendum ut al-
vus sit libera & aperta, aliàs nihil in cæteris præstare rectè pot-
erimus. 2. *Humoris præparatio*, 3. *Ejusdemq; Evacuatio*. Primæ
indicationi satisfacimus lenientibus, quæ vel ore assumuntur
vel per alvum injiciuntur. Per os assumuntur *mel. rossolut. Hi-
era simplex; ol. amygd. dulc. recens cum manna in pingvi galline ju-
sculo. Syrupus de spina insectoria, sive domesticus dictus descriptio-
nis Matthioli in Dioscorid. c. 102.*

Per alvum injiciuntur Clysteres, in quibus promptum tu-
tumq; remedium & præsens est juvamentum, & pro regula hic
tenendum, quod melius sit medicamenta in dolore colico per
clysterem injicere, quam per os exhibere. proinde nemo illor-
um usum inani timore aut inutili pudore commotus averfari
debet, illorum enim usus valetudini nihil incommodat, visce-
ra non afficit: haud obsunt ventriculo, & vires nec dejiciunt
nec labefactant. Parantur autem ex emollientibus, deter-
gentibus & flatus discutientibus ut sunt Radic. *altheæ, bryon. cu-
cum agrest. Cyclamm. ebuli, filicis, iridis nost. lil. alb. malv. & c. Fol.
Malvæ, alb. betæ, Mercurial. parietar. centaur. min. rut. Salv. ori-
gan. puleg. Chamæd. Chamæpit, Iberid. Flor. Chamom. melilot.
aneth. Stæchad. Arab. Semen lini, anis. fenugr. ec. rutæ, Tblasp. & c.
decoquantur in jure veteris Galli, vel in hujus defectu, perna
Suille vel alterius carnis pingvis, Dissolutis post collisionem E-
lect. Ind. maj. Benedict. laxat. Hierapicre Galeni, Diaphanic. mel.
rosat. & c. ol. rutæ. aneth. bin. Chamem. lilior. alb. Irin. & c. Hisce
addi potest Theriaca vel Mithridat. nec non vinum generosum,
malvaticum, vel Hippocraticum, quæ omnia huc plurimum con-
ferunt, teste Hollerio, qui, mirifice prodesse scribit Clysterem
ex vino malvatico, in quo olei juniperi ꝞB dissoluta fuerit.
Nec minus laudat hoc. R. olei rutæ, nucum, aneth. vini malva-
tici ana Ꝟij Confection. Hieræ Ꝟj. f. Clyster, hic, pergit, prodest
temperamento & complexionem & pugnat cum causa & partem
consolationem confert. Hollerio ad stipulatur Reinerus Solenan-
der, in quibus, ubi doloris acerbitas non dat inducias, ut prædi-
cta incoqui possint vini aromatici vel Hippocratici vel Malva-
tici*

zici una pars cum altera olei nucum infundatur. Et paulo post. Ita vinum generosum cum oleo nucum vel anethino vel chamamelino mixtum efficacissimum præbent in istis doloribus remedium, addit rationem: nam concoquunt, laxant, leniunt, calefaciunt, flatu discutiunt &c. tandem concludit. Itaque cum Rondoletio svaideo vinum nullo modo in isto medicamento genere prætermittendum. Circa usum autem Clysterum observandum ut semper à lenioribus incipiamus & deinde si miiores non profint ad acriores progrediamur. Et si unius vel alterius injectione malum non cedit, reiterandi sunt tertià vice & pluries si opus erit, in quibus agarici albi ziss & pulpæ colocynth. in nodulo ligat. s̄ coqui possunt. Deinde ea fugienda quæ flatu generant, hinc potius exiccata radices herbæq; ad decoctiones Clysterum assumenda, quàm virides. Cæterum quantitas quoq; Clysterum intestina non graver aut distendendo dolorem magis augeat, nec multus spiritus una cum Clysteris materia intrudatur.

Secundà indicatio postulat humores crassos ac viscidos *attenuantia, incidentia, concoquentia & ad purgationem præparantia*, cavendo illa, quæ egregie calefaciunt, multum attenuant, & humores liquatos fundunt, & adhibendo ea, quæ sunt tenuium partium, & quæ non admodum calefaciunt, qualia sunt: *mel rosat. colat. Syrupi de duabus, de quinq; radicibus, de Hyssopo, de betonica, capill. veneris rosar. solut. de absynth. Eleætuarium Diacymin. Diacinnamom. Oxymell. compositum &c.* Medicamenta item ex \square præparata, *Spir. \square . balsam. \square ris, spiritus therebintb. Alexander Trullianus* inter ea quorum experientiam habuit singulariter commendat: Marubii herbæ decoctum cum melle potui datum. Pro comprobato auxilio, & quod multos magnis doloribus liberavit, vendidit, Origanis scrupulum ex una mistura vini tenuis exhibitum. *Cruo in consil. medic.* commendat radicem Imperatoriam cyatho vini maceratam & per triduum ante cœnam haustu exhibitam.

Præparatà igitur materiã eius evacuatio instituenda, quæ perficitur *Purgantibus lenioribus* quæ semper præmittenda, ne vehementium attractione ad locum affectum materia morbifica au-

eā augeatur. Vehementioris enim medicamenti vis oppilat; vi-
 as obstruit & dolores immanes excitat, uti hoc confirmat *Hol-
 lerius ex Galeno*, ex emplo juvenis cujusdam qui epoto Scammo-
 nio, benè quidem & largiter purgatus, immisericorditer savif-
 simis cruciatibus agitatus fuit. Sunt autem mediocriter pur-
 gantia quæ hic locum habent. *Infusum seu decoctum Agarici,
 Mechoacann: Electuarium Diaphanie, Indum, Episcopi, Benedictæ
 laxativæ, Hieræ cum agaricò, sem. Carthami, Diaturbiti, cum Rha-
 barbar. Pilule mastichin. Cochia, Jus galli antiqui cum agarico,
 sem. Carthami & seminibus carminativis præparatum*, cujus præ-
 parationem vidè apud *Amatum Lustanum curat medic. cent. 1.
 cur. 53. Forest. obs. 7. Semen carthami* valet proprietate quadam
 ad Colicam ex pituita, cum decocto galli assumptum vel per
 clysmâ injectum autore *Freitagio Auror. Medic. lib. 2. cap. 21.*
 Ab *Hollerio* commendantur in summa doloris acerbitate
Pilule Arculani, quibus se felicissimo successu laudem con-
 secutum profiteretur & sic se habent. *R. Pulver. Hieræ picræ vel a-
 loës puræ & non lotæ ʒj. vel ʒiiij Croci vel ejus loco Castorij & opij
 a. gr. j vel. ij fiant Pilul. Terebintina ad Colicam si causa sit fri-
 gida utiliter sumitur cum vino malvatico, aut aliquot guttulis
 olei anisi, carui cortic. auranti. destil. Crato in suis consilijs. 165.*
 commendat bolum ex casia & hiera cum oleo amygdal. dulc.
 quod sit egregium remedium ad excrementorum alvi & pituitæ
 educationem. Si modo esset, forsan ob summam amaritudi-
 nem, qui eo uteretur. Sic autem se habet.

*R. Casia recent. extr. ʒß aut si casia recens non hæ-
 beat sumatur pro casia Electuar lenitiv.*

Spec. Hier. picr. ʒß.

ol. amygd. dul. rec. q. S. M. f. bolus.

Rhabarbarum & Myrobalana licet sint purgantia mediocria hic
 tamen ob vim eorum adstringentem adhiberi commodè non
 possunt: ut & Sena & Casia ob flatulentiam quam gignere &
 excitare solent. Hæc omnia vel per os præberi possunt vel ad-
 ditis oleis infundi. Et si humor levioribus educi potest for-
 tia omittenda. Tutius enim semper est per vices mediocriter
 purgantia propinati, quam una vice vehementia & illorum at-
 tracta-

tractione materiam morbificam augere praesertim in principio. Verum cum interdum dolores Colici adeo sint pertinaces, & plerumq; dolor & adstrictio alvi insignis connectantur, ut neq; Clysteres validi neque lenitiva, licet sint copiosa, alvum, subducere possint & levioribus purgare sit difficillimum, non video, quid obstat, quod minus etsi *Leonhard. Fuchsius 2. Parad. 14.* purgantium usum in Colicis improbarit, ad validiora purgantia sit progrediendum, nixi autoritate & praeepto *Celeberrimi Sennerti* dicentis, Fortiora purgantia raro in hoc affectu usurpanda: si tamen mitiora non prosint medicamentis *Diagrid.* gr. iij. l. iij vel *Hiera Diacolocynth.* ℞. *adjuce licet.* Et *Hercules Saxonia de se ipso l. a.* ita scribit: Ego uno die plures colicos medicamento sequenti servavi.

℞. *Diaphan.* ℥ss
specier. hiera ℥iij.

M. S. cum Sacharof. Boli.

Aetius, citante illum *Sennerto* exhibet *Hiemm Logadij* & *pomam colocynthid.* excavatum & certo modo preparatum, quem vide ap. *Sennert. Prax. lib. 3. de dolore Colic:* Egregium Exemplum habet *Amatus Lusitanus curat. med. cent: 1. cur. 22. de dolore colico* ex pituita in muliere quadam, prope Castellum novum: contra quem Clysteribus acris & fortibus usus est, ibi simul docet ultimis morbis & periculum secum ferentibus ultima medicamenta esse adhibenda, sultus doctrinam *Galeni. Meth. med.* minimè enim, pergit, sicuti medicorum nonnulli censent à parvis semper incipiendum auxilijs est, nec sicut illi dicunt sentiendum, ista scilicet prius esse tentanda, mox si nihil profecerint aggredienda majora. Nam in morbis in quibus periculum non impendet, vera ea opinio est. Ast ubi moriturus aeger est, alienissimum est à ratione à minoribus inchoasse: nam sicut reliqua omnia ab *Hippocrate* tradita, ita illa quodq; sententia recte est dicta, nempe ad ultimos morbos ultima prorsus remedia maximè valere.

Vomitus quamvis raro in hoc affectu locum habeat, non tamen prorsus negligendus, imprimis si pituita haeret in primis vijs, & si dolor colicus accidat post assumptum cibum vel in stomacho

macho fluctuantem. Vomitus enim id quod viscosum, cras-
 sum & pituitosum, educit, nec copiosum collectum rursus in-
 testinis influere sinit, quod aliorum iterum dolorum autor exi-
 stat. Sunt autem ex vomitivis: *Semen Anethi, Atriplicis, ra-
 dix Asari, flores Geniſſæ, Aqua nucum viridium deſtillata, oleum
 Anethi, amygdal. olivar. dulc: Aqua tepida. & c: Syrupus Aceoſæ,
 oxymel ſimplex Scylliticum, Gum. Gott. lax. Vitrum & Flores Anti-
 mon. Sal. virol. vomitio. Quercetani. Gilla Theopb. Flores Buty-
 ri, Sulph. Electuar. Sulph. Crollij. Aqua vomitoria. Rulandi. Mer-
 curius vita & c:* Hujus noſtræ ſententiæ Autores ſunt. *Alexan-
 der Trall.* qui docet loco ſæpius citato oportet autem non ſolum
 in ipſo morbo vomitum ciere: ſed etiam quando conqueſcit
 id faciendum eſt. *Hercules Saxonia Pract. med. l. 3. c. 25.* Pro
 ſuperanda, inqueſiens, pituita opus eſt medicamentiſ revulſori-
 ſ, & maximè vomitoriſ, hæc parantur ex jure alterato cum a-
 netho, aniſo, addito oxymel. ſimpl. vel Scyllit. Hæc repetit
Pract. part. 2. c. 30 de dolore colico. Huic ſententiæ fu-
 ſius ſubſcribit *Reinerus Solenander. conſil. Medic ſect 3. Conſ. 28.*
 Conſulendum patienti (laboravit dolore colico) vomitione et-
 iam aliquoties, ubi opus fuerit reciterata; ut pituita innatans
 ventriculo ejiciatur. Addit rationem: nam ea per alvum me-
 dicamentiſ purgare propter loca ibidem affecta non admodum
 ſecurum videtur. Hiſce adjungere libet *Ampliſſimum Foreſtum
 obſ. lib. 21. obſ. 7. Amatam Luſitanum* qui uxori cuidam in dolore
 colico exhibuit vomitoriū quod habuit *ſemin. anethi. naphan-
 ana ʒj, f. decoct. in ij aquæ & colat. adde oxymel. ſimpl. ʒij M. t.
 vomitor.* quo aſſumpto pituitam crasſam & viſcidam evomuit &
 ſanitati reſtituta eſt. Videatur quoq; *obſervat. 6. lib. 3. Auguſti
 Thoneri.* Qui Præſuli cuidam cænobij Inenſis, Colicæ graviſ-
 ſimæ obnoxio, ſæpius per os ingeſtis & per injeſta clysmata e-
 vacuato corpore, non minùs dolore recurrente obtulit Emeti-
 cum Diaſari Eernel. ʒij cum hydromel. ʒiiij. hic poſtea unius
 horæ intervallo ingentem copiam humorum phlegmaticorum
 rejecit, deſinente vomitu, ſanitas ſtabilior ſucceſſit, nec dolor
 amplius rediit.

Tempus est ut ad externa progrediamur, quibus simul, dum attenuantia usurpantur, commode ad partes laxandas uti possumus. Imprimis autem, hic locum habent duo à *Tralliano* commendata atq; laudata remedia: *Infusus & Balnea aquæ dulcis*. Aquæ enim infusus, inquit, optimum est horum medium, etenim affecta mitigat, curatq;. Præsertim autem conveniunt, si incocta fuerint: *fenugræc. albea, chamamel. artemis. aneth. lauri fol. cumin. Sambucus*, & alia humoribus crassis discutendis efficacia. Ante balnei autem ingressum omninò ut alvus prius emollienti Clystere laxetur studendum. Si consideramus naturam & proprietates balneorum naturalium, quæ Thermae vocantur, & quatenus secum ducunt ☿. ☉. ☽. O, Bitumen &c. quorum permixtione acquirunt vim aperiendi, penetrandi, digerendi, resolvendi, discutendi, emolliendi, abstergendi &c. summa cum utilitate si modo cum recta ratione & bono ordine adhibeantur, in colico dolore usurpari possunt. Et nostro tempore in magno usu sunt Thermae Teplenses, de quarum facultatibus & vero modo utendi consulatur *Casparus Schwengfeld. in Descript. Thermarum Teplens. & Hirsfeldens. Job. Baptista Sylvatic. controvers. 6s. Petrus Johannes Faber in Pallad. Spagyric. c. 17. Cuius in suis consiliis nobili cuidam colica pituitosa afflicto etiam consuluit, ut singulis annis semel in Thermis lavet, rationem addit hanc, si quid aliud, maximè Thermarum usus labefactatum calorem erigit. Hirsbergenses laudo sed Landecenses etsi calefaciant, multis de causis præfero. Alexander Trallianus de balneis his ita habet. Quod si in naturalibus quoq; aquis lavare velint magis adhuc curantur & in totum consaneant, præsertim si fuerint sulphurata & bituminosa: ac ut ex ejusmodi aquis bibant ipsis concedendum. Habent enim vim abstergendi & expurgandi, si quid viscosum tum ventriculo, tum intestinis infixum deprehendatur, ac subinde restituant, totumq; morbum prorsus sanant. Sic *Job. Petr. Lotichius lib. 4. observ. c. 6. obs. 2.* magistrum quendam equitum, difficili & diuturno dolore colico laborantem, frustra adhibitis remediis tandem Thermis exposuit. Ad externorum classem pertinent etiam *inunctiones ex oleo**

oleo amygdal. dulc. chamem. aneth. laurino, liliorum alborum o-
 leo Templino &c. Zibethum per se unibilico infricatum & in-
 unctum cum magno doloris blandimento juvare apud Auto-
 res reperitur. Rationem habet Reinerus Solenander Qvod vis
 ipsius penetrans calorifica promtè se in intestina insinuet &
 quicquid nebulosum sit, discutiat ac dissolvat, quod humidum
 siccet, & mediocriter ita usurpatum calefaciat. Hartmannus in
 sua Chymiatrica jubet inungi umbilicum Balsamo Apoplectico
 cui admisceri possit gr. j. l. ij. Zibeth. aut Zibeth. cum oleo nu-
 cis moschat. express. Adhibenda quoq; sunt fomenta humida ex
 decocto florum chamemel. melilor. semine fanugraci, lini, rutæ,
 origano & aliis, quæ si calidioribus opus in vino coqui possunt
 vel potius spiritus vini camomill. rutæ, admisceri potest &c.
 Sicca quibus liqvata & attenuata, exsiccentur & discutiantur, ut
 sunt Sacculi ex milio, avena, sale, fursuro, pulvere chamemel. ru-
 tæ, anethi, lauri. Homines inferioris conditionis solent tegu-
 lam vel operculum, aut lateres calefactos & linteo involutos
 loco affecto admovere. In hunc usum expolitur lapis Ophi-
 tes, qui foditur Mariæbergæ & vulgo Serpentarius dicitur.
 Consule Schroder. Pharmacop. Med. Chym. lib. 3. c. 7. Reinerus
 Solenander in suis consiliis aliud fomenti genus, quo in Hetru-
 ria mulieres in omnibus doloribus ex frigidis humoribus utan-
 tur, ita describit: Accipiunt fila cruda, ut ea in Rhombum ded-
 ucta sunt, istum manipulum ablatum condiunt multo cinere
 quercino, & affusa aqua, quæ satis est, coquunt tamdiu, donec
 mulieres filum in usum excoctum intelligunt. Exentum, ex-
 cussum & leviter expressum applicant. Magnas vires huic fo-
 mento tribuit Hercules Saxonic, & dicit se vidisse inter cætera
 momento temporis curatos dolores ex glomere fili crudi ca-
 lentis ipsi ventri impositi. Conferunt etiam, cataplasmata ex
 malva, bismalva, farina lili, Seminis lini, fanugraci, anisi faniculi,
 cumini, cum oleo chamemel. rutæ, oxymelice &c. Cataplas-
 ma Excellentiss. Dn. D. Schneideri Præceptoris ac Fautoris mei
 plurimum bonomndi.

℞. Rad. Altheæ ℥j.
 fol. malvæ

H 2

Flor.

Flor. chamomill.

violar.

melilot. ana M℞.

Sem. lini

fenugrac. ana ℥ij.

Coqve s. a. addendo

Farin. fenugrac.

lini ana ℥ib.

Croci ℥B.

Ol. chamom. q. s. f. Cataplasma.

Huc pertinent Unguenta & Emplastrum discutientia & evacuan-
tia, ut Unguentum de Arthanita, Agrippa, Emplastrum Emolliens
Ampliss. Foresti.

℞. Ammoniati in aceto dissol. ℥j.

Unguent. Dialth.

Empl. de melilot. ana ℥B.

Pulv. rad bryonie

iridis ana ℥B.

Pingved. Anat.

Anser.

Gallina ana ℥ij.

Bdellii

Galbani ana ℥ib.

Ol. Irin. ℥ib.

Mucilagin. sem. lini

fenugrac. q. s. addendo

Cera ℥iiij.

Therebinth.

Resina ana ℥ib. f. Ceratum.

Colica à flatibus suborta, iisdem remediis & eadem metho-
do curatur, quibus ea, quæ ex crassis & frigidis humoribus fa-
cta est, additis saltem flatu discutientibus, & habito simul re-
spectu ad causam, à qua flatu proveniunt, & ut alvus sit aperta;
utendum igitur primò Clysteribus ex emollientibus & alvum
lenientibus, de quorum materia supra egimus. Quæ autem fla-
tus discutienti vim habent vulgò *carminantia* dicuntur & ex
sim-

simplicibus. Radic. *Angel. calami ar. galanga, gentiane, Imperator.*
Iridis fl. Zedoar. Semen *Anisi, feniculi, ameos dactu, cumini, Cina-*
mom. Herb. *abrotan. aneth. calament. dictamn. majoran. melilo-*
mentha, ocymum, serpillū, Origan. Galang. folia *lauri centaur. min.*
caryophyll. baccæ Juniper. lauri, macis, Cortices arantiorum, casto-
reum &c. Ex Compositis: *Decoctum carminativum, Electuarium*
de baccis lauri, species Diacumini, dianisi, Diacalamenta, Dia-
galanga, Diatriopiperion, theriaca, mithridatium antiquum.
Ol. destil. anisi, feniculi, carui, cumini, radic. angelic. caryophyll.
&c. Ex his igitur quædam per os assumuntur quædam per
 anum injiciuntur. Quemadmodum autem in causa pituitosa
 Clysteres primas habuerunt, ita & in flatuosa, quod æq; mor-
 bus ejusq; causa potissimum in colo sint, & ea quæ per os assu-
 muntur teste *Galeno lib 5. M. M.* integris viribus ad inferiora vix
 pertingere possint; Clysteres autem hæc sine ulla molestia vel
 periculo perficere valeant, primum locum teneant, ex re esse
 videtur, præsertim, cum quæ per os sumuntur calidiora esse
 majoraque copia ingeri debent, si commodum ullum
 sint allatura. Hæc verò quia tenuium partium sunt, facile per-
 meant, pituitam colliquant, flatus excitare & malum malo ac-
 cumulare queunt. Tutissima ergo administratio & sanitatis
 citissima recuperatio in Clysteribus ritè apparatus consistit.
 Formulas adnectere supervacaneum esse putamus, cum pro cu-
 jusque ægri natura & constitutione, aliisque circumstantiis, a
 præfenti Medico ordinati ac præscribi rectissimè possint. Præ-
 ter enumerata autem flatus discutientia ex præcepto *Hippocratis*
lib. 4. de diet. a. s. Vini malvarici, vel alterius potentis & aroma-
 tici lib. j. vel etiam plus injici potest. Aut ex sententia *Galeni lib.*
2. ad Glaucon. eductis fecibus infundatur oleum aliquod tenui-
 um partium, quale est *rutaceum, laurinum aneth. amygdal. dulc.*
aut commune, in quo incocta fuerint medicamenta, quæ cum
 partium tenuitate vim calefaciendi habent, quale est, *cyminum*
femen apii, petroselini, feniculi, anisi, Seseleos, dauci, ru-
ta & baccæ lauri, & quæ simili calefaciendi facultate sunt præ-
 dita. Circa usum Enematum observandum, quod quantitas
 Clysterum flatus discutientium non semper ad communis cly-

steris moletur, quæ libris plus minus describitur; accedere de-
beat; sufficit ℥viiij. vel ℥x. nam ita diutius continentur effica-
ciusq; vim suam in intestina exerunt. Ex iis quæ per os assu-
muntur, laudatur ex supra positis *confectio ex bacis lauri* ℥i.
anij. cum ℥j vel ij *vini calisalti* exhibita. De *decoctio chamamel.*
in aqua fontana, aut vino albo tenui, scribunt Practici, quod
in doloribus hisce leniendis, mirabilem habeat efficaciam, &
mirificum præstet auxilium, quemadmodum etiam *decoctum*
cumini per se, aut cum fl. chamæpi. Imprimis autem si illis ℥j
aut altera ol. amygd. dulc. recenter expressi, vel in hujus defe-
ctu ol. commun. aut ol. sem. lini cochlear unum adjiciatur.
Olea enim præterquam quod anodyna sint latera etiam ventri-
culi & intestinorum ut habet *Galenus* impingvare, sua vi em-
plastica venarum oscilla obstruere, trahendiq; facultatem e-
nervare solent. Præterea efficiunt ut dolorem sedantia, frigi-
ditatem corrigentia, statusq; discutientia medicamenta, citius
ad locum affectum penetrant, nec tam avidè à venis absuman-
tur. Exhibetur quoq; vinum generosum in quo flores cha-
mæm. Epithymus cum surcitat. thymi, semen sleris montani
anisi & id genus alia macerata fuerunt. Hinc vina factitia ex
calidis & discutientibus composita ut *vinum zedoaria*, *enula-*
tum anisatum & alia hic commendantur. Præstantissimum quo-
que remedium est *Pulvis radicis Zedoariae* à ℥j ad ℥j. in jure vel
vino generoso propinatus, ut & aqua ejusdem cum aqua Ve-
ronicæ destillata. Veronica enim à *Johanne Crutone conf. 169.*
singulariter, quod à proprietate colicis medeatur, commenda-
tur, dum in jusculo gallinaceo cum ℥ss *vini Matricari* &
Myrrh. ℥ss. decocta & clystere injecta, tum etiam in vino ℥ss.
Myrrh. decocta, data & exhibita. *Idem auctor* commendat *medi-*
cem Imperatorie, quam cyatho vini imposuit & singulis diebus
Baroni cuidam generoso ante coenam haustum dedit, summa
cum doloris remissione. Multis etiam insigniter profuisse le-
gitur *Castorei* ℥j. vel ℥ss. dissoluta in vino cum paucis cinnamo-
mo & croco. Efficacia quoq; sunt olea destillata supra addu-
cta, in die ad guttam unam vel alteram in jure vel vino exhibi-
ta, vel cum Sacharo in formam Rotularum redacta. *Querce-*
tanus

tanus in suo Diaceterico ruricolis & pharmacopais longè remotis præscribit oleum ex nucleis nucum juglandium sicis expressum, si-
ve solum, vel cum vino generoso usurpatum. Hæc sic admi-
nistrata & si opus fuerit repetita ut plurimum integram sanita-
tem restituere solent. Sin autem affectus sit contumacior,
aut pituita, ex habitu totius corporis in intestina defluat: Phleg-
magoga moderatè purgantia, præparata & habilis reddita pi-
tuita præscribi & ordinari possunt quorum materia ex præce-
dentibus huc erit transferenda.

Diaphoretica, peractâ humorum superficîe redundantium
diminutione, & præmissâ universali purgatione, non sunt ne-
gligenda. Hæc enim seu intro sumta, seu foris adhibita, atre-
nuando & detergendo, resolvendoqve non solum obstructas
corporis humani vias aperiunt, sed obvios etiam humores in-
cidunt digerunt ac vel sensibilibiter vel insensibilibiter expellunt.
*Zacutus Lusitanus Histor. Medic. Princip. l. 4. de diaphoreticis scri-
bit*, illa in dolore colico in discutiendis flatibus strenuè suo
fungi officio. Et à *Carolo Pisone Sect. 4. de morb. insim ventr.
à colluv. seros. cap. 2.* observatum est: Sapisimè dolores hosce à
Iudoribus maximè quiescere & avèrti. Sunt autem ex nume-
ro Diaphoreticorum: Radices Apii, Feniculi, Petroselini, Bar-
danae, Tormentilla, Pimpinelle, Zedoaria, Angelicæ, Corticis Sam-
buci, Ebuli Dulc-amara, Radix Sarsæ Parille, China Lignum Gua-
jac. Sassafras, Termalemmia sigillata. CC. crudum, CC. ustum, CC.
Philosoph. præpar. Magister. C. C. Sal. C. C. Decoctum atq, Extr.
ligni Guajaci, Sarsaparill. Essent. Sassafras, Spir. Sassafr. Spir. ☉.
Spir. i.beriacal. mixtur. simpl. antimon. diaphor. ☿. aurat. Bezo-
art. miner. simpl. Bezoart. ☉ ☽ &c. Vinum ligni Guajaci mirum
in modum extollit *Amatus Lusitanus Curat. medic. cent. i. curat. 32.*
& dicit, quod hoc vino pro hac domanda ægritudine, nihil sancti-
us aut divinius sit, ita autem parare iussit:

℞. Ligni Guajaci, noviter eliminati, nihil nigri habentis,
quod recens sit oportet, nam aliàs satius est,
multum nigri possidentis accipere. ℥x.
Corticis ejusdem ligni gummosi pulverisati ℥ij

Per

Per 14. horas madefacere finito: deinde vero ad lentum ignem
ebullire ad medias finito, quod vinum percolatum & ab scobe
illa depositum in olla minori decem libras continente injicito,
cui adde

herb. hyssopi

pulegij

anethi ana fasciculum unum iterum ad ignem
bulliant, donec maneant libræ septem, facta tandem colatura
vinum remans, primum dicitur, quod syrûpi loco in auro
pondere octo unicarum exhiberi potest. Commendatur præ-
terea aqua ex radice *Zedoaria* cum baccis sambuci parata. Cu-
jus cochlear. j vel ij sudorem potenter movet & flatus dissipat
Autore Cnatone.

Extrinsicus varia conducunt, cum primis autem parari pos-
sunt fomenta & sacculi è floribus *Chamem. summitat. aneth fol.*
calaminth. rut. milio. sale; sem. sanugrac fol. lauri, additis pene-
trationis causa gut. aliquot oleorum stillatiorum, qui per se
vel vino calente irrorabi, calidi venri applicentur. Pariter li-
cet uti in unctionibus ex oleis supra positis. Huc quoq; perti-
nent *Emplastr. de baccis lauri, de Melilat. Ungvent. Agrippæ. Gū-*
miracamacbacæ & Garanna Emplastri modo imposita. Sum-
marum virium censetur *Galbanum* cum Spiritu *Therebinth.* di-
gestum & destillatum & extrinsicus illitum. *Consul. Schröder.*
Pharmac. Med. Chym. lib. 4. class. 2. Olei Saponis gut. vj. umbili-
co cum gossipio impositæ, maximè contra coliam flatulentam
valent. Hujus olei præparationem vide in *Instit. Sennerei lib.*
5. part. 3. sect. 3. c. 6. vel *R. Stercoris caballini recentis quantum*
satis est, & cum oleo lini, chamæmel. aneth. fecibus olei commun.
aut cum vino & flor. psendonardij formetur *Emplastrum ad ignem*,
admoveaturq; loco dolenti quam fert calidissimè. Huc perti-
nent *lateres calefacti*, item *lapis ophtes* supra proposito modo
impositus; similem usum habere censentur *asserqverus* calide
impositus & *panis è furno calēs* applicatus. Valet quoq; in hoc ca-
su si cingulo partes abdominis constringantur, ut habet *Hart-*
mānus in Praxi chymiatrica, quādo scribit; *Quod si nec flatus dis-*
sidentes expediuntur loco amygdal. dulc. exhibe sp. Therebin-
thinae

phina ʒj. ad summum, postea artissimè cum fascijs liga Ven-
erem (mit einer Handquelen ʒ maßl umb den Leib gezogen
von 2 starcken Personen) & flatus omnes dissipabuntur. Sunt
& infinita alia non sine ratione huic malo inventa remedia, ut
balnea, infusus, Cataplasmata & alia, quæ partim su-
pra adduximus & huc conferenda, partim brevitatis studio o-
mittimus.

Sidolor proficiscatur ex humoribus bilioſis calidis & a-
cribus, refrigerantibus & humectantibus illi occurrendum est.
Et ut in omni Colica eò prospiciendū ut alvus sit libera & flui-
da, ita & in hac colicæ specie maximè est necessarium, hoc au-
tem perfici potest, si refrigerantibus humectantia & evacuantia
adduntur. Refrigerantia quæ hic conferunt ex simplicibus sunt:
Herb. inrybum acetosa, portulaca, myrtus, malva, lactuca, spinachia,
brassica, flores rosarum, borraginis, buglossæ, pasiflora majores & mi-
nores, cernisa, fraga, mespila, ribes, berberis. Semina 4. frigid. ma-
jora & minora, bordei, acetosæ, coriandri aceto præparant. Rad. Ci-
chorij, acetosæ, asparag. tormentill. Glycyrrhizæ, nymphææ, serum
lactis. C. C. lac reſectum &c. Ex compos. Aq. viol. ros. frago-
rum sine vino. acetosæ, acetosel. Cichorij. Decoct. bordei, santalor.
jus pulli in quo Endivia, lactuca & brassica cocta. Syrupi acetos. citr.
acetos. cernisribium. berber. oxyſachar simpl. Julepus rosarū, violarū,
&c. Uno verbo refrigerantia stomachica. Acutissimus Caper, accius
singulariter probat medicamentum compositum è violis, po-
mis, lactuca, nymphæa vel sine Sacharo vel cum sacharo. Conve-
nit hic quoq; secundum Prædicos potus aquæ frigidæ, quo
ramen circumſpectè utendum, & tantum illis quiviribus robu-
ſtis sunt exhibendus, uti crudité monet Amatus Lusitanus. Cu-
rat. med. cent. 7. cum. 21. Aquam, inquam, colica affectione la-
boranti dare, non cujusvis trivialis medici est, proinde cave-
ant artem medicam exercentes: dare etenim frigidam copio-
sè coli dolorem patientibus, qui jam diu multis & calidis, reme-
diis, sed frustra usi sunt, ut non periculofum, præsertim valdè
ſcientibus, ita memoria hic relinquo. Usi autem sunt aqua fri-
gida non inferioris subsellij Prædici. Alexander Trallianus glo-
riatur, se aqua frigida è toto bilioſum dolorem sanasse. Ad
hæc,

hæc, ait, frigida aqua usus sum, in quibus vires robustas, & principales particulas illefas deprehendi, ac seipso levasse me omnino dolorem, & totum morbum ne amplius reverteretur prohibuisse. Hujus quoque observationes habemus apud prænominatum *Lustrum Cent. 1. Curat. 2.* in uxore cujusdam Centurionis Genuensis ex colico dolore intensissimo decumbente, cui aquam frigidam bibendum tradidit, quæ exhausta, dolor subito incatamenti instar levatus fuit. Sic *Cent. 58. ejusdem Centuriae* Juveni cuidam viginti annorum, non solum gelidam aquam in potu concessit, sed insuper etiam pannum lineum frigida aqua immersum, ac manu pressum umbilico admovere jus sit, quibus paucis adhibitis intra triduum sanus factus est. Simile exemplum habet *Centur. 7. Curat. 21.* Utilissimus in hoc casu est Clyster qui fit ex lacte caprino, cassia, oleo communi vel butyro, quibus addendum parum Electuarii hieræ, mellis violacei & salis nitri. Hisce præmissis & aliquoties repetitis si opus, purgantia per os post præparationem humorum; Syrup. granator. limonum endiviæ &c. commodè & utiliter exhibentur. Cujusmodi hoc in casu sunt: *Syrup. rosar. & violar. solutivi. Electuar. diaprun. Solutiv. Tamarindi, manna, Rhabarb. Pilul. ex aloe. Hiera picra, Electuar. ros. lax. & manna* vel *cassia dissoluta in aqua hordei, aut decoct. prun. dulc. &c.* Ne autem aliquem offendat, quod inter alia etiam posuerimus Hieram picram, tanquam medicamentum calidum & huic affectui minimè commodum; Ille sciat bilem & humores acres interdum intestinis pertinaciter inhaerere, ita ut abstersione nobis opus sit, ad quem usum Hiera picra valdè est solennis, probè enim lentos humores intestinis adherentes eluit. Ne autem vi calidorum patiens lædatur, cum refrigerante aliquo est exhibenda, aut secundum *Capivaccium* Apozema refrigerans aut aqua hordei, vel *Cichorei* post eam exhibenda. *Celeberr. Sennertus* nobis commendat multiplici usu probatum *oleum amygdal. dulc.* si scilicet dissolvantur in juris pulli, in quo flor. chamæ. Pugil. j. ebullierit s. q. manna ℥℥ vel ℥j. coletur & addatur ol. amygd. dulc. recenter expressi ℥i℥ vel ℥ij. Huic ad stipulatur *Schroderus in Pharmacop. Med. lib. 4. class. 1.* oleum amygd. dulc.

dulc. ait, lenit. maturat, anodynum est, ususq; præcipui in colico ac Nephritico dolore mitigando, propinatum dos. ℥j. vel ℥ij. cum manna, vel clysmate infusum. *Vid. quoq; Quercetanus in suo Diarético.* Non minus etiam prodest *ol. olivarum* recens in qvo flor. ros. solutivarum infusi fuerint cum jure mercurial. & rad. althææ. Ubi verò alvus est liquidior & Dysenteria ob affluxum bilis & humorum acrim, siquidem Dysenteria plerumq; à bile flava incipit, metuenda sit, jubet *Galenus*, alicam additis granis mali punici coquere, aut decoctum rhois obsoniorum, austeros fructus & alia adstringentia exhibere, quæ videri possunt apud Practicos in fluxu alvi.

Exim subducta alvo, venter inungi potest, *oleo rosar. cum mucilagine Seminis lini, ol. violarum, amygd. dulc. malv. alb. chamomil. lil. albor. pingved. Gallin. medul. cruris vitulini.* vel adhiberi possunt Cataplasmata ex *decocto althææ, parietar. flor. chamam. bac. Junip. &c.* *Cnito* ait se felici successu umbilico adhibuisse destillatum ex Galbano, baccis lauri & gummi Elemi, de quo consulatur *Consil. 172.* ut & *Sennertus Instit. libr. 5. part. 3. Sect. 3. c. 6.* Laudantur quoq; balnea aquæ dulcis, observatis tamen circumstantiis & consentientibus viribus. Comprimis autem conveniunt ætate vigentibus & calidiore temperamento præditis. Reversi à balneo non statim bibant vinum, sed ejus loco cremorem pisanæ aut aquam tepidam. Utile esset, habet *Trallianus*, si in totum vino abstinere possent, sin autem nolint, eo quod ex toto vini abstinentiam ferre nequeant, concedendum ipsis tenue & aquosum.

Jam ordo causarum postulare, ut etiam Curationem Colicæ ab humore melancholico & scorbutico ortæ institueremus; verum cum, uti supra de causis ex mente *Foresti* diximus, iisdem præsidiiis quibus pituitosa curetur, nisi quod evacuationia & digerentia debent esse melancholiæ appropriata, idèd ne actum agere videamur, lectorem benevolum ad curationem Colicæ pituitosæ ablegatum volumus, Quod verò remedia Melancholica concernit diligentius videri possunt penes viros in re medica meritissimos & Experimentissimos *Gregor. Horstium in tract. de Scorbuto, & Celeberrim. Sennertum Præx. lib. 3. part. 5. Sect.*

Sect. 2. cap. 3. Huc enim omnia aut pleraque afferre, non nisi mag-
ni laboris futurum esset.

Si dolor *ab Inflammatione fiat*, eadem curatio instituitur,
ut in aliarum partium inflammatione, sanguis nimirum afflu-
ens, a parte affecta avertendus, ejusdem fervor temperandus,
ac id quod influxit discutendum. Priori indicationi satisfacit
omnium intestinorum unicum & commune remedium Ve-
naefectio. Quæ quando, quomodo & ubi secunda, supra in
Cheirurgia diximus. averso sanguine repellentia & refrigeran-
tia, sive per os, sive per clysteres, sive per inunctiones, sive per
Cataplasmata id fiat adhibeantur. Cathartici dum morbus
viget, ne ducant ad partem affectam, abstinendum, declinante
verò in morbo ipsa probantur, quia excrementa educunt & ali-
quatenus inflammationem solvunt. Hocum hic habent ea,
quæ supra de dolore colico à bile citra inflammationem. sunt
proposita, excepta frigida aqua potione, quæ internis inflam-
mationibus nocet. Ut monent ex *Hipp. 4 de vict. rat. in acut. c. 42.* qui et-
iam de hac curatione fustus consuli possunt.

Curatio doloris Colici à calculo consistit in lubricantibus
& expultricem irritantibus: Quæ à *vermibus* in necantibus &
illos ejicientibus: Quæ cum raro contingant & hærites brevi-
tatis etiam transgrediantur, illorum curæ videri possunt penes
Practicos, quibus casus hæreri contigere. quorum longum ca-
talogum habet *Schenckius in obs. Medicinal. lib. de Excrementis.*

Progressum facimus ad Dolorem Colicum, qui ab *obstru-
ctione & ex induratis fecibus* oritur. Ubi primus scopus est,
ut obstructio tollatur, emollire ergo & humectare debemus,
quoniam calida & sicca intemperies intestinorum plerumque
hiscæ conjuncta, repetenda igitur sæpius erunt Enemata aut
purgationes. Quoad intrinsecus assumenda probantur, *Jura
pingvia, jus galli decrepiti sale & anetho repleti*: hoc si secundum
Trallianum cum eo *Polypodi* ℥j. coquatur, magis adhuc alvo du-
cenda erit. Si *vinum & mulsæ* adjiciantur, multo sva-
vius & ad alvi dejectionem efficacius evadet. *Oleum amygd.
dulc. butyrum, mucilagines albae, matv. & sem. lini sanigræc. & c.*

Pruna

Pruna Brunensis, quæ in Moravia ita vocantur, ad alvum ciendâ
 ipsâ castia, pulpâ efficaciora quidam expertus est. Sic refert quo-
 que *Schenckius*, quosdam doloribus Colicis & alvi obstructione
 detentos, ex magna prunorum recentium commestorum
 copia solutos fuisse; aliisq; idem ex uvarum recentium larga
 commestione accidisse. *Trallianus* de hoc dolore ita sentit:
 Eos verò qui ob stercoreis duri obstructionem colico dolore ve-
 xantur multo hydrelæo potissimum & mulla curare atq; ea-
 dem propinare ipsis conandum est, ita namq; stercois quod ex-
 ficcatum jam induratumq; fuerit ex continuo injectorum usu
 humidum evadens ad infernas partes delabi & excerni potest.
 Ceterum, in hoc malo contumaci ubi obstructio perseverat,
 adeò ut secum metuendus sit vomitus, pro illo cavendo non
 improbandi videntur, qui utuntur *argento vivo*, per os exhibi-
 to, quod ob gravitatem suam descendit, secumq; feces educit.
 Sic legimus apud *Schenckium* de nobili quodam, qui, cum nul-
 lis remediis à doctis Medicis præscriptorum machinis, do-
 loris colici acerbitate liberari posset, tandem Germani ejus-
 dam amici sui consilio; haustus olei amygd. dulc. sine igne extra-
 cti ℥iij. cum vino albo & aqua parietariæ mixtis, deinde devo-
 rata glande plumbeâ argenteo vivo illitâ eademq; mox ano
 redditâ, cruciatu colico plane liberatus fuit. Sic *Henricus ab
 Heer*, JCo quidam ebrioso dolore colico cum alvi omnimoda
 suppressione laboranti consuluit, ut assumeret argentum vi-
 vum crebro per corium transitu purgatum. Et certò affirmat,
 sæpe vidisse hoc sine noxa, momento citius, eductis secum fe-
 cibus obviis per intestina transisse, ne autem interanea frigore
 argenti vivi lædantur, statim Clysterem ex puro cretico vino
 injicere jubet. In eodem consilio, etsi alii in hoc casu aureas
 argenteas; aut etiam si illæ desint, plumbeas describant, svadet
 & extollit argentum vivum, quod pilis omnibus expeditius &
 velocius, intestina pereurrat & perpurget. Quod si nec hæc
 valida proficiunt, confugiendum est ex præcepto *Magni Hippo-
 cratis Sect. 7. aph. 30.* ad extrema ac violentissima, & quidem hoc
 in casu ad illud auxilium, quod ab *Hippocrate lib. 4. de morb. c. 15.*
 inventum, ab *Alexandro Tralliano* approbatum, & ab *Amato*

Lustrano cent 1. cur. 100. perfectius elaboratum ac Cent. 4. Curat,
54. & 95. feliciter applicatum est, quod ita se habet: follis fabri-
lis, quo passim ignis accenditur, optimè concinnatus ano indi-
tur & eo flatus pro ampliandis intestinis, in ventrem immitti-
tur: quo extracto, infusum emolliens per clysterem subitè
injici debet, quo stercora illicò dissolvantur ac colliquantur &
demum educantur. Clysteribus verò hisce, semper admiscen-
dum Sal gemme, quia juxta Forest. ob. 9. peculiari vi dura ster-
cora dissolvit. Exterius applicari possunt, butyrum, oleum amygd,
adipes, fel bovis, Unguentum Agrippæ de Cyclamino &c. Amarus
Lustranus format Emplastrum ex stercore caballino recenti ad
ignem in frixorio, adjectis olei communis fecibus, semine Pseu-
donardi, lavendulæ & loco dolenti admovet. Probarur etiam
Linimentum Reineri Solenandri Consl. Medic. Sect. 3. conf. 29. um-
billico illitum quod componitur Ex

Ol. amygdal dulc. recent.

Pingved. anserini.

Butyr. majal.

Unguent. dialthæe ana ʒij.

Colocynthid. gr. xvj.

Salis ʒij.

Spec. Heræ simpl. ʒi.

Djagryd. gr. iij. Misce Pro Linimento.

Quod spectat curationem doloris colici, qui interdum ob
meatus bilarii obstructionem oritur, & quem Ictericæ comitari
solet, illa est facilis & consistit in remotione causarum obstru-
entium. Et cum de illa in disputatione nostra de Ictero flavo
Sub Præsidio Magnifici Dn. Rectoris, Dn. Patroni & Promotoris
mei atatem venerandi, superioribus annis habitâ, actum sit, ean-
dem hic repetere super sedemus.

Tumores coli quibus interdum afficitur quod attinet, &
quidem inflammationem, de illa supra egimus. Cancer verò
& Scirrhus, cum in ejusmodi partibus hereant, quæ commo-
dè excindi vel exuri non possunt, & licet secentur aut urantur,
ulcera tamen cicatrice induci nequeunt, curationem vix aut
admodum difficilem admittant, sed debent per mitigantia tan-
tùm

tum remedia, vitam longiorem, minusq; moleſtam conceden-
tia, demulceri. Uti Hippocrates de illis Sect. 6. aphor. 38. ita ſcri-
ptum reliquit: Quibus occulti cancri adſunt, non juvare me-
lius, curati enim citius intereunt, non curati verò longius vi-
tam trahunt. Unde vulgus occaſionem dicendi cepit: opti-
mam eſſe medicinam, medicinam non uti. Conſule Celeb. Sen-
nert. Prax. lib. 5. Part. 1. c. 20.

Jam tempus eſt ut ad ea veniamus, quæ inſtina robo-
rant & in ſtatu naturali conſervant ac reliquias reſolvunt:
hujus generis in cauſa frigida ſunt. Theriaca, mithridat. Syrup.
de abſynth. mentha, cortic. citr. Maſtichini. de Stæchad. compoſt.
Conſerv. abſynth. menth. hyſſop. Spec. aromatic. roſat. caryophyl.
Diagalanga, diacymin. diacinnam. Diatrion pipereon, aroma-
tic. roſat. dianiſi, roſat. novel. Tragea arom. Stomach. virid.
groſſa Auguſtan. Condit. Acori, Zingib. nuc. moſch. Vinum ab-
ſynth. Spirit. Oli, quæ à Libanio ſingulariter in colicis doloribus
cõmmendatur, ut videre eſt in Ciſta Epl. medic. Hornung. Ep. 3.
Spiritus O. Qui intolerabiles cruciatus & dolores conſellunt
non ſolum ſedat, ſed & diſcutit & reſolvit, recta ratione uſur-
patus juxta Croll. Baſil. Chym p. 154. violatus, roſatus, Elixir Oli,
Elixir proprietatis Pancreſis, Pulvis ſtomachalis Quercetani ſe-
quens.

℞. Rad. aronis præpar. ℥ij.

Pulv. rad. acori vulg.

Pimpinell ana ℥j.

Ocul. ℥℥.

Cinnam. ℥iij.

Salis abſynth.

Junip. ana ℥j.

Sach. roſat. q. ſ. conficiatur Pulvis guſtui gratus,
Tragea ad Colicam ejusdem. Pulvis contra Colicam. D. Kolreu-
zeri, D. Schalleri &c. D. Georg. Belzar. In cauſa calida Syrup.
gummat. limon. roſ. viol. Conſerv. viol. roſ. nenuph. bormg. rad. bu-
gloſſ. Spec. Diarrhod. Abbatis, Diatrion ſantal. Diamargar. fri-
gid. Electuar. ex acetofa &c.

Hic

Hisce annumeranda censemus, quæ ab Antiquis & recentioribus nonnullis, pro specificis & occulta proprietate agentibus venditantur. Nos enim cum Cel. Sennerto dubii hæremus, An in Colica quæ à causis manifestis ortum habet, dentur medicamenta quæ peculiari & occulta proprietate, dolores colicos sanent? Nam causa hujus effectus, ex qualitatibus manifestis reddi potest; Alia enim illorum habent vim attenuandi, abstergendi, & nitrosi quid secum ducunt omnemque vim suam à sale obtinent, Alia, ob similitudinem quandam vim & facultatem intestina corroborandi possident, atque ita non immediate colicæ profunt. Ne autem Disputatio nostra alicujus defectus accusari queat, placuit præcipua nonnulla, ex mente tamen & experientia aliorum Medicorum adducere. *A Galeno lib. 10. de simpl. med. facult. cap. de Stercoribus*, laudatur *stercus lupinum album*, quod non in terram decidit, & æstate in spinis herbis & fruticibus repertum est, & datur intus à ℥ss. ad ℥j. cum pauco sale vel pipere in vino albo, tenui vel etiam aqua; Foris verò libus ægroti in vinculo factio ex lana ovis à lupo laniata vel ex pelle cervina, appensum. *Intestinum lupi, galeritz seu alauda pulverisata*, hæc enim tosta, inquit *lib. de Theriac. ad Pisonem c. 7.* si quis vescatur colicos dolores mirificè tollit. *C. C. præparat. lumbrici terrestres, talus suillus, intestina gallinarum*, tosta ac trita & à ℥j. ad ℥j. in vino vel aqua ratione causæ frigidæ vel calidæ propinata & exhibitæ. *Amatus Lusitanus Cume. cent. 3. cum. 12* multis laudibus extollit Intestinum lupi, quando ita scribit. *Nobilis Romanus, qui propè Capitolium habitat, colica affectione gravissimè torquebatur, ad quem plus minus, quinque vel sex Medici invensum venimus, contra quem dolorem cum multis & selectis medicamentis usi essemus præcipuè per clystma injectis, nullum præstantius aut divinius, remedium pro eo propulsando invenimus, quam lupi intestinum, in pollinem enim redactum & vino generoso exceptum ac calidum epotum, brevi opus suum complevit & ipse æger sanus evasit.* Curent igitur, paulo post, Medici intestinum hoc apud Pharmacopolas semper ut habeatur. *Lysius Medicus* quidam apud *Galen. lib. 10. de simpl. facult.* dedit *stercus galina*

line (pabulo sicciore nutritæ addit *Weckerus*) iis qui diutino dolore vexati fuerunt, ex œnomelite, aut ejus loco ex aceto aut vino aqua diluto. *Weckerus in sua Synax. lib. ii. part. 2. Stercus equinum*, mistum cum vino ac per pannum colatum dat infirmo, ad vitandam autem nauſeam addit cinnamom. & Sacharum. *Idem* commendat *tunicas interiores ventriculi Erinaeci*, masculi quidem in viris, fœminæ in mulieribus adjectâ tertiâ parte eorum quæ incidunt, detergent &c. *Rodericus à Fonse-tain suis consultat. consult. 57.* accipere jubet testiculos equorum castratorum, & eos vino generoso optimè lavare, & in furno non multum calido ne comburantur sensim exiccare, & usui serbare, deinde tempore usus ʒj. in pulverem reducere cum ʒß. sem. anisi & in jure vel vino exhibere, tribus horis ante cibum. Hoc remedium, tanquam expertissimum, & ad dolores tam curandos, quàm præcavendos, & quod à proprietate substantiæ suam operationem habeat, & in seipso expertus fuerit prædicat. Si quidem hoc *Tom. 2. consult. 81.* repetit, illiq; addit Pulveris spongiarum quæ reperiuntur in rosis sylvestribus ʒß. Florum item secalis pulverisat. ʒj. cum vino, & dicit: hæc medicamenta aliquando magnum ac mirum effectum parere, quoties scil. non magna est plenitudo, nec multi fluunt humores. *Extrinfecus* quidam gestant *intestinum lupi* instar cinguli, quidam *cingulum pellis lupi*, quidam *stercus lupi* nucula perforata inclusum atque è collo suspensum, ita ut ad ventrem perveniat. *Carolanus l. 18. subtil.* testatur, umbilicum infantis nuper nati recisum, paululum in argentum aut aurum inclusum, cum modico sale alligatum & gestatum, ut carnem tangeret, multis, se vidente, profuisse. *Autor libri de remediis partu facilibus*, qui Galeni nomine circumfertur, certò affirmat, si colico dolore vexatus dormientem canem ex somno excitaverit, & locum in quo dormiebat, perminxerit, moriturum canem; & colicum dolorem mox dispariturum. Plura alia videri possunt penes *Alexand. Trallianum libr. 10. c. 1. sub titulo de Amuletis*, nos illa quia cum superstitione, quæ Christianos non decet, juncta videntur, amicæ brevitatæ causa omittimus, & tutius esse putamus, uti ejusmodi auxiliis ubi ratio manifestior cum experientia conjuncta est.

K

Re-

Restat adhuc ultima Indicatio Vitalis scilicet, cui satisfacimus ex *Fonte Diatetico*, ex quo omnibus ante enumeratis compar victus ratio desumenda est. Siquidem secundum *Hippoc. 6. Epidem. Sect. 8.* Diætam negligere vel perspectam non habere, calamitatis plena res est. Et *Galenus* non solum Medicis, sed & omnibus etiam Medicæ artis ignaris ut certam victus rationem observent seridò svadet, quando *6. de Sanitate tuenda ita scribit*: Omnibus communiter illud svasum velim, præsertim qui, tamen medicæ artis sint ignari, cogitationem tamen habent exercitatam, ne veluti vulgus, ita ipsi quoque pecorum ritu victus ratione utantur: quin potius usu explorent, quænam ipsis cibus potusve sit noxius, quæ præterea quantum mutatio. Ita enim fiet ut in paucissimis opera Medicorum indigeant, quousque sani fuerint. Quid? *Fuchsius Instit. Med. l. 1. S. 1. cap. 8.* expressè docet: Diætam potissimam Medicinæ partem esse, sine qua reliquæ duæ partes, quæ curandis morbis præfunt, consistere, suoque munere fungi nequeant. Quamvis verò Diætæ præcipuè significet victus rationem quæ susecipitur edendo & bibendo: tamen etiam reliquæ res non naturales ut sunt aer, somnus & vigilia, motus & quies, Excreta & retenta atque animi pathemata, ad eam quoque pertinent, docente *Celeb. Sennerto Instit. lib. 5. Part. 2. Sect. 3. c. 2.* Idcirco doctrinam illius recti, de omnibus simul hic quoque agemus, ita tamen, ut hæc omnia, licet causæ colicæ admodum variæ & diversæ sint, quæ etiam variam & diversam victus rationem postulerent, præcipuis ejus speciebus frigidæ & calidæ, ad quas reliquæ facili negotio reduci possunt, applicemus.

Quare in *Colica frigida* AER sit calidus & siccus. In calida ad frigiditatem inclinet. Si non natura talis est arte insperatione super pavementum flor. ros. bugloss. bornog. partulac. nymph. &c. paretur & alteretur.

CIBUS in *Colica frigida* in principio sit pareus, postea offerendi cibi boni succi & facilis concoctionis, ac attenuantibus & discutientibus condiantur. Ex genere frumentorum eligatur panis neque aridus neque ponderosus & aquosus sed benè coctus. Ex genere carniuum. Caro animalium juniorum, vitulorum, hædulorum, gallinatum, perdicum, tarturum

sum, columbarum juvenum, Phasianorum &c. Vitentur in aqvis viventium, item crudi crassi, viscosi, & mala concoctionis. *Ex genere olerum* sit fœniculum, apium, asparag, Petroselinum, in jure cocta. Sampfuchus s. Amaracus, Serpillum, thymus, lasureja, puleg origanum modicè & in exigua quantitate sumta. Vitandus leguminum usus, excepta Ptilana, quæ cum lappato in eo colliqvato commoda existit secundum *Ætium*. *Ratione Quantitatis* omnia moderata existere debent, nec in una mensa multa fercula, variaq; ciborum obsonia offerantur, ne ventriculus in multis cibis concoqvendis fatigetur. *Ratione ventriculi & corroborationis gratia* addi possunt Aromata, piper, galanga, nux moschata *Lz.* Cinamom. Caryoph. Spica; absynth. mentha, macis, calam. aromat. &c. *Galenus* maximè commendat allium, quia flatus discutit & minimè sitim generat: hinc rusticorum Theriacam appellavit.

POTUS sit cerevisia probe cocta & defecata, vinum sit album, tenue, pellucidum, mediocri atate, tenuium partium & adstrictionis experts. Ex vinis factitiis præstantissimum judicatur juxta *Trallianum*, apiatum, anisatum, absynthites, menth. è baccis lauri. &c.

Exercitium sit moderatum ante cibum magis prodest, quam à cibo. Juxta *Trallianum* Motus & omnis exercitatio insigniter iis conferunt, qui diutius tali morbo laborarunt & frequentius eo corripuntur, sive pedibus sive per equum sive etiam navigio movere corpus velint. Ratio est, quia hæc omnia extenuant, discutunt, & totum corpus excrementis liberum reddunt.

SOMNUS & VIGILÆ, si modum exceßerint malum, docente *Hipp. Sect. 2. aph. 3.* quare si vel modum excedant, vel deficiant, ad mediocritatem reducenda sunt, naturæ enim integritas in mediocritate consistit ut habet *idem aph. seq.* Si in aliquo affectu necesse est ut alvus aperta teneatur, certè in colico dolore maxima cura opus est. *Alvus* igitur quotidiè officium faciat, imprimis à somno, idq; si non sponte, enemate domestico vel glande provocetur. *MOTUS Animi*, ut sunt Ira, mœror, tristitia, gaudium magnum & inopinatè obortum studiosè vitan-

virandi, cum perniciosi sint & varias in corpore excitent mutationes: proin potius indulgendum lætitiæ, rebus Musicis & aliis cor exhilarantibus, ita tamen ne modum supergrediantur.

In *Colica calida* omnia contrario modo se habeant. *Cibus* igitur sit tenuis & refrigerans, boni succi & qui non facile corrumpatur, & elixis magis æger utatur, quàm assis. *Ex carnibus* conveniunt caro vitulina, hædina, porcellorum, pullorum aviculorum &c. *Forestus ex Tralliano* commendat carnem Erinacei, ut quæ præterquam quod contemperet, refrigeret, præterea etiam stomacho grata sit, albumq; & urinam moveat quibus hoc in casu nihil sit præstantius. *Ex oleribus*, pisana, intybus, cichorium, lactuca, plantago, cum aceto vel paucò vino granatorum. Omne pomum quod refrigerat & humedat utilitate sua haud caret. Caveat æger à dulcibus, melle, sacharo, lacticiiniis ut & à cucurbita, quæ naturali quadã proprietate intestino colo adversatur. *POTIUS* sit aqua cocta, aqua hordei, cremor pisanæ. Si vino ægri abstinere possent, immunes ab accessione erunt, sin minus parcè bibatur, & tale quod malum hoc exasperare non potest, ut est vinum tenue, album lymphatum. *Somnus & vigilie* hic quoq; modum non excedat. *Excretiones alvi* quotidie respondeant laborandum est. *Exercitiis* gestationibus, omniq; motu multo & valido abstineant, nam ob vehementiora exercitia, humores acriores redduntur. *Animi perturbationes* omnes vitandæ præsertim ira & mœstitia; contra animi alacritas & serenitas, gaudio, jocis, & musicis concentibus concilietur.

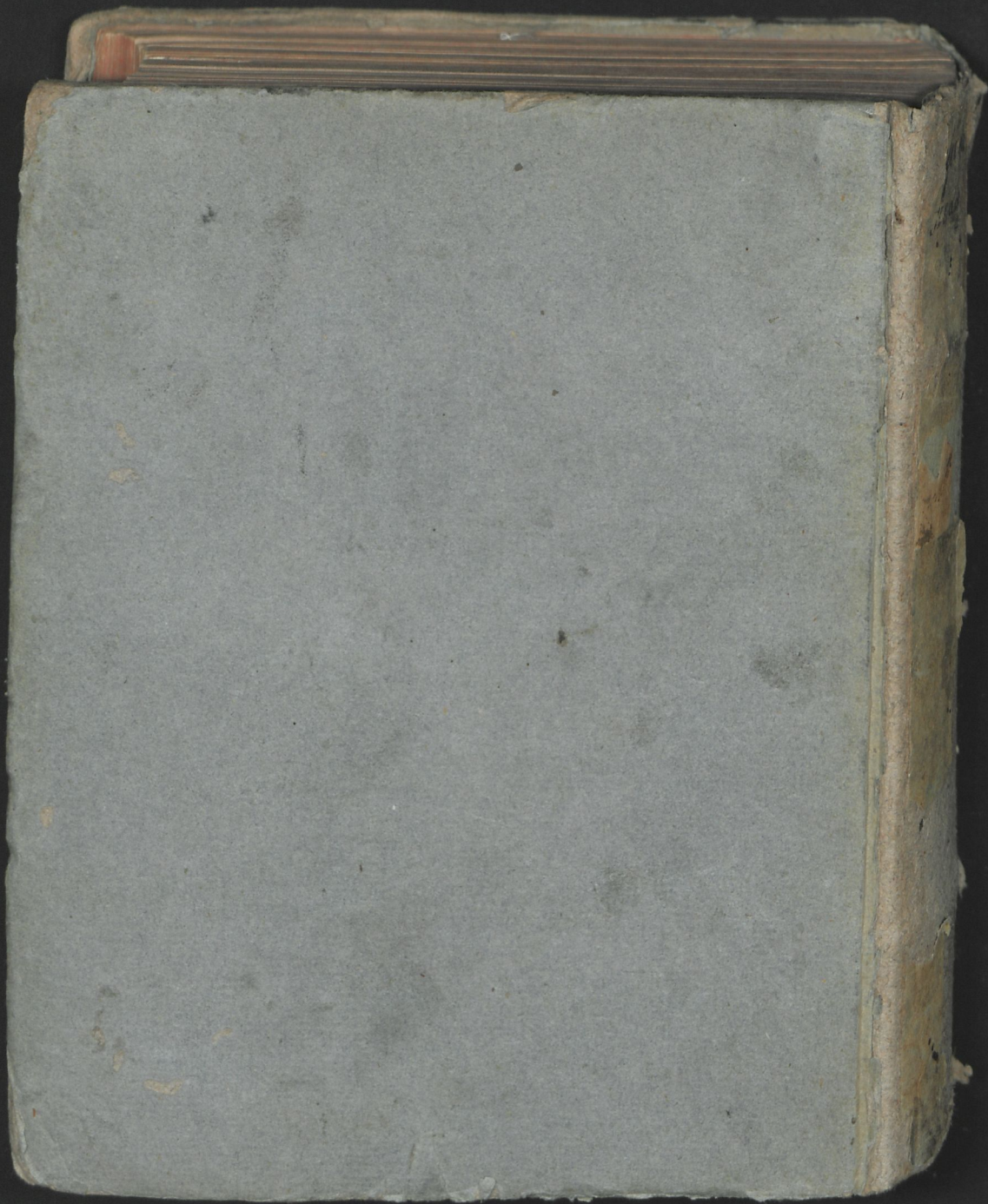
Hæc breviter de *dolore colico*, qui ab humore frigido viscido & pituitoso, flatibus nec non calido & acri, tanquam frequentissimo oritur, tam quoad Theoriam quàm Therapiam dixisse sufficiat. Qui plura desiderat, adeat Practicorum Observationes & libros, ex quibus ea quæ nos brevitatis gratia omisimus haurire potest. Hic enim omnia percurrere magni laboris futurum & nimis longum foret; nec omnibus & per quam paucis datum est. Censore *Galeno lib. 1. simpl.*

facult. c. 12.

DEO OPT. MAX. SIT HONOR, LAUS ET GLORIA.

X 2588838

Reho
VD 17

DISPUTATIO MEDICA INAUGURALIS
De
COLICO DO-
LORE,

Quam
DUCE & AUSPICE CHRISTO
Autoritate, jussu & Decreto
Amplissimi Collegii Medici in Illustri & florentis-
sima ad Aibim Academia
PRÆSIDE
RECTORE MAGNIFICO

Viro Amplissimo, Excellentissimo, Experientissimo
DN. MARCO BANZERO,
Augustano, Medic. Doctore ac Prof. Publ. celeberrimo
Facultatisq; suæ Seniore gravissimo.
Dn. Præceptore, Patrono ac Promotore suo omni honoris
observantiaq; cultu æternum d. venerando.

PRO LICENTIA.
Summos in arte Medica honores & Privilegia consequendi
Publico Eruditorum Examine & censura sistit
GUILHELMUS Wanczel /
Dresdensis.
In Auditorio majori horis ante & pomeridianis
Ad diem 9 Mart.

Literis JOHANNIS RÖHNERI, Acad. Typogr. Ann. 1654.

5.

69

